

ט. טור [עמוד מקו] :
 ט. שבת ע"ה [ע"ה וכפירוש
 רש"י שם ד"ה המתח] :
 י. טור [סס] בשם רבינו
 פרץ [הגהות ס"ק סימן
 רפג (הראשון) א"ח ע"ג]
 ומרדכי פרק ו' דשבת
 [רמ"א שם] והגהות
 מיימוניות [דפוס קושטא,
 שנת] פרק י' הלכה ט, בשם
 סמ"ק [ה"ל] ושאר
 פוסקים [שגלי הלכות סימן
 קמ"ד] בשם ה"ר יעקב
 נפסקי הרי"ם שם ד, ד"ה
 [הקדמה]
 כ. ברייתא שם מ"ח
 [ט"ז] :

ט מותר לרשום בצפורן. אבל כמין אומיות ודאי אסור, כמו
 שכתוב סעיף ד' (לגוס סעיף ה) : י שאין זה וכו'. ורש"ל
 [בהגהות הטור] כתב, דוקא בקלף הקשה, אבל על הנייר אסור,
 דמתקיים הוא. וז"ל [עמוד מקו] : אסור אפילו בקלף, וכן משמע
 בפסקי תוספות פרק הבונה [שנת
 אות ט]. [משמע נגיטין דף כ'
 ע"ה] ש"ס מותר אומיות של כסף
 על גבי יבגד מקרי כתב, ע"ש,
 וא"כ כן אפשר לאסור לעשותו
 בשבת. כתב בהגהות מיימוניות
 פרק א' מספר מורה, [פליין, אות ע]
 הא דלימא כתיבן ש"ו סעיף י"א
 נותבין בשבת, פירוש ככתב
 גלמות, דאינו אלא שנות [וגורו]
 [דגורן] ע"ה על שלהם אטו שלנו,
 וכן משמע קלמ מלשון רמ"א
 ש"ס. פירוש, שאומר לעכו"ם

ה (ד) ט מותר לרשום בצפורן על (ט) הספר כמו
 שרושמיין לסימן י שאין זה דבר (י) המתקיים:
 ו י"א חושב של תפירה שנפתח אסור (יא) למותרו
 משום תופר:
 ז י"ב [ח] אותם (י"ב) שמהדקים הבגדים סביב
 זרועותיהם על ידי החושב שמותרין אותו ומתהדק
 אסור למתחו אלא אם כן יהיו הנקבים רחבים קצת
 ומתוקנים בתפירה יג (י"ג) בעיגול:
 ח י"בובין שנפלו מן הכסת מותר לתחורין (ח) אבל
 יד אסור ליתנם (י"ד) בתחלה בבסת:

(ד) מותר לרשום בצפורן כו'. אע"ג דפירק הבונה [שנת קג, א]
 אימא כמשה דרוסס הוא כמו כותב, שכן היו רושמיין בקרטי
 המשכן לסימן, ועל כן חייב א"כ עושה שני רושמיין כמו כותב,
 ואפילו דבר שאין מתקיים אימא כמשה [שם קה, ב] דפטור,
 משמע א"כ אסור. מכל מקום כלן
 הוה רושם אחד, והוה אינו
 מתקיים, כיון דמתרי לטיבותא
 מוכר, כן נראה לי לכאורה, אלא
 דקשה דא"כ היה לו להשמיענו
 דוקא רושם אחד מותר אבל
 שנים אסור. על כן נראה דוקא
 דומיא דמשכן שהיו רושמיין שני
 רישומים להיכר שלא יתחלפו
 הקרשים, ונמצא שלסימן אחד היו
 עושים שני רישומים, וזוהו אסור
 מדרבנן אפילו בלאו מתקיים, מה
 שאין כן ברושם על הספר בשני
 מקומות הוה כל אחד סימן לדבר מיוחד, על כן מותר אפילו
 מדרבנן. ופשוט דהרשימה היא אסורה א"כ רושם אומיות, דהא
 כותב (אמרן) [אסורן] אפילו דבר שאין מתקיים. וכתב רש"ל
 [בהגהות הטור] ו"ל, וסמ"ק אסור לרשום על הספר, ושמעתי
 מחכם אחד שהיה מכריע בנייהם ואמר זהו בקלף הקשה וזה
 בנייר הרך, וסבירא נכונה היא, עכ"ל. וחילוק זה שמעתי ג"כ
 מאחי הגאון מה"ר יצחק הלוי ז"ל, מהמת שעיניו רואות שהרושם
 שאדם עושה בצפורן על הנייר [מתקיים] אפילו לאחר כמה
 שנים, וזומן הטור היו כותבין הספרים על הקלף: (ד) אבל
 אסור ליתנם כו'. דהשתא משוי ליה מנא [רש"י שנת מה, א ד"ה
 נדפסין]

הגהות והערות
 [ד] חוקן ממדורות
 א"ח"פ:
 [ה] נוסף ממדורות
 א"ח"פ:
 [ו] חוקן ממדורות פראג
 תקמ"ג, וכן הוא בהגהות
 מיימוניות שם:
 [ז] אבנן שגלי הלכות כתב
 רק דענין שיהיה נקבים, ולא
 הוסיף שיהיו מתוקנים
 בתפירה בעיגול:
 [ח] כ"ה כפרי מדע
 דפ"ר, והדפוסו הש"ע
 המלוים [ילום המדורות
 למעשה] הוא ב"ק כג:

לכתוב, דהוי שנות לשנות, ובסוף פרק ו' [אות מ] כתב דכתיבה
 דקה שאנו כותבין שטרי הדיוטות אינו חשוב כתב, דאפילו א"כ
 האות חסר זיון לא השיב כתב לענין שבת הממורה, כל שכן הכא,
 דקאמרין בהבונה [שנת קה, א] הא דבעי זיוני, עכ"ל. ומהנהי,
 דהרמב"ם [שנת יא, ב] כתב דהכותב "יכל כתב וכל לשון חייב
 ואפילו משני סמניות, ופירש המגיד משנה אפילו אינן אומיות
 ידועות רק סימנין בעלמא, כגון נוגי"ן הפוכין גבי ויהי בנסוע
 [במדבר, ג לה"ג], עכ"ל. והא דבעי זיוני היינו ככתב אשורית, דכל
 זמן שלא זיינן לא נגמרה מלאכתן, ואפשר דכתיבה דקה נמי
 פטור כיון שהוא נלקח מכתב אשורית, אבל ככתב עכו"ם כיון
 שהוא כתב שלהן, למה לא יחתייב. וכן כתב הרב ז"ל ב"ה
 סימן קכ"ו [עמוד סח מ"ה] וענין גט, גם בתוספות בגיטין
 דף ח' [ע"ג ד"ה אע"ג] וסוף פרק מרובה [בג"ה קמ"א, ג ד"ה אומין]
 בשלטי הגבורים [שנת לו, ג אות א] בענין היוונין שהאר"י: י"א חושב וכו'.
 דף נ"ו וכו' ט פ"א מלאכה המכה בפטיש, כנסת הגדולה סימן ש"ג הג"י. ועיין סימן תק"ט סעיף א'. והתופר שני תפירות וקשר, או
 שלש [אע"פ שלא קשר, חייב רמב"ם שנת י, ט]. וכשקשר, חייב נמי משום קושר (הר"ע ברטנורא שנת פ"ו משנה ב ד"ה והתופר).
 והקורע על מנת לתפור חייב רמב"ם שם הלכה י: י"ב אותם שמהדקים וכו'. וא"כ נמלך לפעמים להניחם כך לעולם, אסור להדקן
 בשבת: יג בעיגול. ואו אפילו החוט תחוב צמח נקובה שרי [שגלי הלכות סימן קח]: יד אסור ליתנם. דהשתא בעיד ליה מנא [רש"י
 שנת מה, א ד"ה נדפסין]. ולמנצ"ם [שנת כב, ב] כתב גזירה שמה יתפור, עיין מה שכתבתי סימן ש"ו סעיף ב' [מ"ק ו]:

אימא י"בדיא דהוי דאורייתא. י"א אפשר דפליג על הרמב"ם. ועיין
 בשלטי הגבורים [שנת לו, ג אות א] בענין היוונין שהאר"י: י"א חושב וכו'.
 דף נ"ו וכו' ט פ"א מלאכה המכה בפטיש, כנסת הגדולה סימן ש"ג הג"י. ועיין סימן תק"ט סעיף א'. והתופר שני תפירות וקשר, או
 שלש [אע"פ שלא קשר, חייב רמב"ם שנת י, ט]. וכשקשר, חייב נמי משום קושר (הר"ע ברטנורא שנת פ"ו משנה ב ד"ה והתופר).
 והקורע על מנת לתפור חייב רמב"ם שם הלכה י: י"ב אותם שמהדקים וכו'. וא"כ נמלך לפעמים להניחם כך לעולם, אסור להדקן
 בשבת: יג בעיגול. ואו אפילו החוט תחוב צמח נקובה שרי [שגלי הלכות סימן קח]: יד אסור ליתנם. דהשתא בעיד ליה מנא [רש"י
 שנת מה, א ד"ה נדפסין]. ולמנצ"ם [שנת כב, ב] כתב גזירה שמה יתפור, עיין מה שכתבתי סימן ש"ו סעיף ב' [מ"ק ו]:

שערי תשובה

(ט) הספר. עיין באר היטב. ועיין לעיל סימן ש"ו [סעיף יא בהגה] ובשורית בית
 אפרים חלק אה"ע [סימן קז]: (יא) צמותחו. ועיין בגינת ורדים [אורח כלל ג]
 סימן י"ז י"ח י"ט, מה שמקמטין בגד על ידי תפירת מחט ארוך או שראשה
 אחד עב והחובין פעמים ושלש עד שמספיק לקמוט כמו תפירה, אם מקיימין
 אותם כן כגון בגדי נשים שמניחין כן בארגו מקומם על ידי מחט שלא תצטרך
 להטריח שנית, ודאי אסור לעשות כן בשבת, אך אפילו לחוב שולי הבגדים
 למעלה בשעה שעוסק בעבודתו או בשעת הילוך ע"י תחיבת מחט, אף על פי
 שאח"כ חוזרת ושומטת המחט אין להחיר, וזוהי לדעת הר"ד יואל [הובא במדרי
 שבת רמ"א] דמתיר בתפירה שאינו להתקיים. והכנס אחד חולק. והוא יגית
 ורד"ס תור והשיב לו, ומסוף דבריו משמע שאין להחמיר בתחיבה זו כי אם
 בעושה על העצם שיתקיים, ע"ש:

(ט) הספר. וכתב הלבוש, אבל כמין אומיות ודאי אסור, כמו שכתוב סעיף
 ד', [מ"א ס"ק טז]: (י) המתקיים, ורש"ל כתב, דוקא בקלף הקשה, דזומן
 הטור היו כותבין הספרים על הקלף. אבל על הנייר אסור, דמתקיים הוא,
 [מ"א ס"ק י], וכן דעת הט"ו [מ"ק ד], ע"ש. וז"ל אסור אפילו בקלף,
 [מ"א שם]. משמע נגיטין דף כ' ש"ס מותר אומיות של כסף על גבי כגד
 מקרי כתב, ע"ש, וא"כ אפשר לאסור לעשותו בשבת. כתב בהגהות
 מיימוניות פרק א' מספר מורה, הא דלימא כתיבן ש"ו סעיף י"א כותבין
 בשבת, פירוש ככתב גלמות, דאינו אלא שנות [וגורו]
 אטו שלנו, וכן משמע קלמ מלשון רמ"א ש"ס. פירוש, שאומר לעכו"ם
 לכתוב, דהוי שנות לשנות, ובסוף פרק ו' [אות מ] כתב דכתיבה דקה כותבין
 שטרי הדיוטות אינו חשוב כתב, עכ"ל. וכתב המ"א [סס], ותמהני, משני סמניות,
 הרמב"ם כתב דהכותב בכל כתב וכל לשון חייב ואפילו משני סמניות, דכל זמן
 שהוא נלקח מכתב אשורית, אבל ככתב עכו"ם כיון שהוא כתב שלהן, למה לא יחתייב.
 ועיין בשלטי הגבורים [שנת לו, ג אות א] בענין היוונין שהאר"י: י"א חושב וכו'.
 דף נ"ו וכו' ט פ"א מלאכה המכה בפטיש, כנסת הגדולה סימן ש"ג הג"י. ועיין סימן תק"ט סעיף א'. והתופר שני תפירות וקשר, או
 שלש [אע"פ שלא קשר, חייב רמב"ם שנת י, ט]. וכשקשר, חייב נמי משום קושר (הר"ע ברטנורא שנת פ"ו משנה ב ד"ה והתופר).
 והקורע על מנת לתפור חייב רמב"ם שם הלכה י: י"ב אותם שמהדקים וכו'. וא"כ נמלך לפעמים להניחם כך לעולם, אסור להדקן
 בשבת: יג בעיגול. ואו אפילו החוט תחוב צמח נקובה שרי [שגלי הלכות סימן קח]: יד אסור ליתנם. דהשתא בעיד ליה מנא [רש"י
 שנת מה, א ד"ה נדפסין]. ולמנצ"ם [שנת כב, ב] כתב גזירה שמה יתפור, עיין מה שכתבתי סימן ש"ו סעיף ב' [מ"ק ו]:

הגבורה פרי צמחאן
 בוצת אחת שאין זיון הלא
 מכוון יחולת

בעזרת השם יתברך

ספר

תוספת שבת

עם מהדורא בתרא

חלק א'

על הלכות שבת מרישא עד גמירא

חיברו הגאון הגדול המפורסם

מו"ה **רפאל מייזליש מהארחוב** זצוק"ל

אב"ד פאריצק

נדפס בראשונה בשנת תקכ"ז ומהדורה שניי בשנת תקס"ו

ועכשיו בעזהשי"ת יצא לאור מחדש

באותיות בהירות מאירות עינים ומתוקן מאלפי שגיאות שהיו

בדפוסים הקודמים ונלווה עליו בשולי היריעה שני הוספות

ציונים

מראה מקומות לספרי
האחרונים המביאים דבריו,
ופסקיהם למעשה

ביאורים

משא ומתן בדבר הלכה
לפרש וליישב דבריו
במקומות שטעונין ביאור.

ממני הצעיר באלפי ישראל

אשר אנשי'ל עקשטיין

נכד המחבר

בפרוס שנת תשנ"א לפ"ק

פה ברוקלין

ה. (יד) מותר לרשום בצפורן על הספר כמו שרושמיין לסימן שאין זה דבר המתקיים:

ו. (טו) חוט של תפירה שנפתח אסור למתחו משום תופר:

ז. (טז) אותם שמהדקים הבגדים סביב זרועותיהם על ידי החוט שמתחתן אותו ומתהדק אסור למתחו אלא אם כן יהיו הנקבים רחבים קצת ומתוקנים בתפירה ובעיגול:

ח. מוכין שנפלו מן הכסת מותר להחזירם אבל (יז) אסור ליחנם בתחלה בכסת:

תוספת שבת

ציורים בכותל ובששר חייב משום כותב, ומדלא סיים כאן נמי אפילו היכא דצייר רק מקצת הצורה כמו בפ"י ש"מ דכאן הרמב"ם מיירי דצייר צורה שלימה, (יא) ולהכי שפיר כתב הרמב"ם דחייב משום כותב, ולפ"ז גם קושיות הא"ר על המג"א לא קשה, דאפשר דמה שכתב המג"א דבמוחק ציורים בשבת חייב משום מוחק מיירי באם מוחק צורה שלימה, דבצייר כה"ג היה חייב משום כותב ולהכי אם מוחקה חייב נמי משום מוחק, אבל בש"ס דף ע"ה איתא בלשון זה הצר ציורים בכלי אפילו מקצתו חייב משום מכה בפטיש, וכלשון הרמב"ם לעיל, וכה"ג אפשר דגם המג"א מודה לדינא דאינו חייב במוחקו משום מוחק, אלא משום מכה בפטיש חייב ופשוט הוא וק"ל: (יד) מותר לרשום בצפורן. ודוקא בקלף הקשה שאינו מתקיים אבל לא בנייר שהוא מתקיים, והב"ח אסר אף בקלף, (יג) וכתב הט"ז דאע"ג דגבי משכן היו רושמיין על הקרשים לסימן, וא"כ ראוי לאסור ברושם שאין מתקיים כמו בכתב שאין מתקיים כמ"ש ס"ד, י"ל דשאני משכן שהיו רושמיין ב' רשימות לסי' אחד לידע איזה בן זוגו, אבל הכא אף שעושה בו ב' רשימות כיון שרשימה א' (יג) אין לה שייכות לשניה וגם אינו מתקיים לכך שרי, אבל באותיות אסור לכתחלה כמ"ש סעי' ד':

לפרש, ודין כתב של עכור, ע"י בסי' ש"ו ס"א: (טו) חוט של תפירה. *נראה דה"ה בגד התפור והניח חוט ארוך, ומפריד ב' חתיכות הבגד זו מזו במקצת ועי"כ נמשכין חוטי התפירה מקרי קורע, ויש כדמות ראייה מהא דמייתי הש"ס הך דינא דמותח חוט התפירה אהא דקורע ע"מ לתפור, דה"ל לאתויי מקודם אהא דתופר ב' תפירות, וכן נחקשה בזה בסי' א"ר, אלא דקמ"ל דכי היכי דמותח נקרא תופר, ה"ה המושך מקרי (טו) קורע עססי' זה. מחט שנתקמה אפילו מעט אסור לפשטה דהא מתקן מנא, עסי' תק"ט: התופר ב' וקשר חייב משום תופר, לדעת הר"ן אפילו לא קשר אלא קשר א', ולהברטנורא היינו דוקא בב' קשרים זה ע"ג זה, ולדידיה חייב משום קשר, ובתוי"ט הכריע כדברי הברטנורא, והתופר ג' תפירות חייב אף שלא קשר: (טז) אותן שמהדקים וכו'. בתפירה ובעיגול ואז לא מקרי תפירה, דהא תופר לא הוי אלא כשהוא רוצה בקיומו שיהא מהודק תמיד, והלכך כשמתחו חייב, אבל זה שאינו רוצה בקיומו אלא בשעה שלובשו וכשפושטו מרפה אותו אין בו משום תופר, וגם מפני המחט שהיא נקובה אין איסור (טז) כיון שהוא מחוברת כפתיל והפתיל בבגד ואין נפרד ממנו לעולם, מיהו דוקא אם יש בו נקבים אבל אם אין בו נקבים באופן זה מקרי תפירה, דמאי לו תפירה ליום אחד או לימים הרבה, וכן אם לפעמים נמלך להניחו כך ולא לרפות אותו לעולם, הוי כתופר שרוצה בקיומו כ"כ בש"ל וביראים ובטור בשם סמ"ק. *והד"מ כתב בשם הרא"ה דשרי אפילו אין הנקבים רחבים דאין אסור אלא תפירה שעיקר תיקונו לתפור בלי פירוד וכו', ומסיק שכן נהגו להקל כדעת הרא"ה, וכאן סתם כדברי המחבר (יז) ולא הגיה כלום ולא ידענא למה: (יז) אסור ליתנם. דהשתא הוא דעביד ליה מנא, רש"י,

7 *כתב המג"א דמשמע בגיטין דקדוקים מהמג"א דף כ' דהתוחב אותיות של כסף וזהב על גבי בגד הוי (יז) כתב, ואפשר דה"ה דאסור לעשות כן בשבת עכ"ל. ושם בגיטין איתא דעבד שיצא בכתב שעל גבי אנדוכתרי לא יצא לחירות, ופירש"י דהיינו אם רקמו על הבגד במחט כמין אותיות הגט, אינו כתב לפי שאינו קבוע, אלא מוטל על הבגד וב' ראשיו תחובין בו עכ"ל, וא"כ הרי משמע להיפך, וצ"ל דמיירי שגם [א] באמצעו הם תחובין בבגד, ולכך מקרי כתב, וא"כ סתם במקום שהיה לן

ביאורים

[א] במחצה"ש השיג עליו דאינו רואה שום מילוק בזה, ונ"ל כוונתו כמוש"כ הנשמת אדם כלל ל"ו ס"ק ב', דכתב שם המ"א דאם חנינס דרך שני נקבים לצד לא מיקרי חניבור, ואין בו משום כותב, ונשמת אדם מנאל דכל שאינו קבוע יפה

ציונים

(יא) כ"כ בפמ"ג נמשנ"ו סוף"ק ד', ועי' במ"ב נב"י ש"ב נב"ל ד"ה הלוקט ינל. (יג) והשו"ע הרב סוף סעי' ו' הכריע דלאוי להחמיר כדבריו, אבל המ"ב לא העמיק, ועי' נב"ל ד"ה מותר. (יג) ונב"ל ד"ה מותר כחב דפירושו דמוק, והוא מפרש בענין אחר. (יד) והשו"ע הרב כפעי' ט' העמיק נמשעות דברי המג"א,

(ד) מותר. עיי' ט"ז. בפרק הבונה דף ק"ג א' ב'. ורושם כתב וודאי אסור, כבסעיף ד' אפילו במשקין על השולחן אסור, וכן כתב המ"א אורח ט', ועיי' לבוש (טעף ת). ועיי' ר"מ (שבת) פרק י"א הלכה י"ז וי"ז, ובהר"ע ברטנורא (שבת פרק יב משנה ג ד"ה משום רושם). ומכל מקום כשעושה בציפורן רושם על טעות בספר, יראה דאסור, ודמגיה ומתקן בכך, וחוששני מ[ה]טאת, עיי' שבת ק"ד ב', ודווקא לרשום לזכרון וכדומה יש לומר דשרי. עיי' ר"מ ד"ל (שם) פרק עשירי הלכה י"ז על כל כלי צורה, אפילו מקצת הצורה, חייב משום מכה בפטיש. ובמגיד משנה (י"ה כיצד) מכיא מימרא (שם) (ע"ג) [ע"ה] ב' ריש לקיש כו', וק"ג ב' פלוגתא דרבי שמעון ודנאי קמא, משמע דהוא הוא, וא"כ ריש לקיש פלוגתא דנאי אחא לאשמעינן, ועיי' אליה רבה אורח (ד') [ב]. ואם חתק בלוח, עיי' בירושלמי (שם פרק יב הלכה ד), וי"ל על כל חשבוני חייב שתיים, אחת משום כותב ואחת משום מכה בפטיש, או רושם צורות כששר האמור (ברמב"ם שם) בפרק י"א הלכה י"ז הוא צורה בשלימות, צורת פרח וכדומה, ועל הכלי אפילו מקצת הצורה היא חייב משום מכה בפטיש, ותרי מילי נינהו, וכל שהוא

מותר לרשום. עיי' מ"א. ורושם חייב היינו לרושם וזכרון או נזכר המתקיים, כנאות ז'. וצ'פורן מקיפה (אורח ט"ז) [לוחות] אסור כמו בנשקין על השולחן. ושריטה כן מותר, ועיי' ט"ז אורח ד': י שאין, עיי' מ"א. עיי' סימן ש"ז טעף י"א וצ'לויה רבה [שם] ומוספת שנת [שם] כן שם, ונזכר משם שם (אורח ט). ועיי' ציט שמולל אר"ע סימן קצ"ו [שם] א. וצ'מנה [שנת] ק"ג א' ב' ככל לשון, רש"י (י"ה ככל לשון) ור"מ ו"ל מפרשים ג'פון. ויש לפרש הלשון, אכל כתב צענין אשורית: יא חו"ט. עיי' מ"א. צמנח מוט המפירה שעור שמי תפירות, אפילו לא קשר המוט נקפוץ יש לומר חייב, כי מתקיים עם השאר, והקורע על מנת לתפור שמי תפירות חייב על המפירה, כמו צמנח על מנת לכנות [שנת] ג, ומשנהו זכר אורח ט. ויש חילוק צענין: יב אורח. עיי' מ"א. ועיי' צ"י [עמוד מקו ד"ה וזה]: יג בעיגול. עיי' מ"א. פירוט נקנים עגולים לדומה לקרסוס. ואפילו המחה שם, לא הוה המחה מלאכה לחיבור, וגם לא נראה כחופר. ועיי' צ"י [שם]: יד אסור. עיי' מ"א. ועיי' ט"ז אורח ט, וצ'מין ש"ז טעף צ' צט"ז [שם] ד וט"א שם:

דפרק הבונה (שם ע"ג) ב' לאו דוקא, כמו המעבד (שם) וכמו שכתבו התוספות שם (י"ה המעבד). ועידין צ"ע: (ה) אב"ל. עיי' ט"ז. זה דעת רש"י. ועיי' מ"א אורח י"ד בר"מ ד"ל הטעם שמה יחפור, ועיי' סימן ב"ט"ז אורח ד'. מנעמר, עיי' מ"א אורח י"ז. ומלח ממשרפות המים, עיי' שבת ע"ג ב' (י"ה וצ'נין), הא מלח ג"ט כאבן, ואבנים ממוקם שנחצבו, הוה מעמר ממש, ונדולי קרקע הם. המרתח חוט התפירה אי בעי קושר דווקא, עיי' ברש"י [שבת ע"ה, ד"ה המוחה, וב"י עמוד חקנו ד"ה חוט]. והמפריד חוט התפירה, עיי' חוספת שבת (סיק טו). הקורע נייד משמע דחייב, אם קורע על מנת לחקן חייב, כמו שכתוב בסעיף י"ד, ולא דווקא על מנת לתפור, אם כן צ"ע בסעיף י"ג אין קורעין

מוציאת השקף

(סיק ט שאין כו') וב"י אומר אפילו בקלף. אף על גב דאיכא תרתי לריעותא, חדא שאינו דבר המתקיים, ועוד, רושם אחד ליכא איסור תורה, כמו כותב אורח אהת, מכל מקום אסור. ועיי' ט"ז (סיק ט) [משמע בניטין [כ"ד] שאם תוחב (על כרוך ר"ל לא ע"י תפירה, אלא שמתוקן הבגד שאפשר לתחוב שם האותיות, כמו מה שקורין שרוי"ף) כו' ואם כן אפשר דאסור. הקשה בספר תוספת שבת (סיק יד) דאירבא בגיטין משמע דלא הוה כתב, דאיחא שם אין העבד יוצא לחירות בכתב שעל גבי כיפה ואנדוכתרי. ופירוש רש"י ד"ה אנדוכתרי הם תכשיטים, ואם רקמו עליהן אותיות ג"ט שחרור אינו כתב, לפי שאינו כתוב וקבוע, אלא מוטל על הבגד ושני ראשו תחובים, עכ"ל. הרי משמע דאינו כתב. וכתב לתרין דאפשר דמ"א מיירי דתחוב גם באמצע, ולכן מיקרי כתב. וסיים בספר חוספת שבת בעצמו על דברי מ"א, ואם כן סתם במקום שהיה לו לפרש, עכ"ל. ולענין ג"ט אין סברא לתלק בין כתוב משני צדיים או תחוב משלשה צדיים, והיינו שתחוב גם באמצע. ולענין בלאו הכי לא קשה מידי, דודאי אין ראייה משם להיפך ממה שכתב מ"א. דהא לענין עבד לא מיקרי כתב החתם טעמא אחרני איכא, דאיחא התם (ע"ג) האומר לאשתו הרי זה גיטך והנייר שלי אינה מגורשת, ופירוש רש"י (י"ה אינה מגורשת) כיון דהנייר שלו לא נתן לה כלום, דנמצא אותיות פורחות באויר. והוא הדין בגט שחרור, דהא דיניהם שיה שנין, ופירוש רש"י טעף טה. ולפי זה אם נתן לה גט ואמר לה על מנת שהנייר שלי, או שם שמתן לה בשעת נתינת הגט חתיכת קלף גדול באורך ורוחב הגט מכל מקום אינה מגורשת, דמכל מקום אותיות הגט פורחים באויר, ובעינין וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה (ברם כו, א). וזה כוונת רש"י במה שכתב רש"י בכותב על גבי אנדוכתרי לפי שאינו כתוב וקבוע כו', והיינו כאלו אותיות פורחות באויר דלא מהני, דהוי כאלו אמר על מנת שהנייר שלי ונתן לו נייר אחר כנוצר לעיל דמכל מקום אותיות הגט פורחים באויר. והאי טעמא לא שייך לענין חתיבת שבת, דעל כל פנים דבר המתקיים הוא. וכנה לא נתפסק מ"א מעולם דאין לדמות גט ושבת לענין זה, ולא הוצרך מ"א לראיה כי אם דסלקא דעתא דלא מיקרי כתב אלא הרושם כדיו ומסמנים ורושם אותיות או צורות או רשמים, אבל על דבר אחר, כהאי גוונא סלקא דעתא דלא מיקרי כתב, לזה כתב דמשמע מגיטין דמיקרי כתב, והיינו מדהוצרך רש"י לתת טעם לפי שאינו כתוב וקבוע כו', חופק ליה דאינו כתב כלל כנוצר לעיל, אלא על כרוך דעל כל פנים כתב מיקרי אלא דהתם הוה כאלו האותיות פורחות באויר, וזה לא שייך לענין שבת, כנוצר לעיל, ואתי שפיר. ולפי שאין זה הכרח גמור, דאפשר רש"י חד מחיי טעמי נקט, לכן כתב מ"א ואם כן אפשר דאסור כו'. [כתב בהגהות מיימוניות כו' וכן משמע קצת מלשון רמ"א שם. דעל מה שכתוב שם בסימן ש"ז מותר לקנות בית בשבת מן הגוי בארץ ישראל וכותב בערכאות שלהן בשבת, וכתב רמ"א על זה ו"ל, בכתב שלהן, דאינו אסור רק מדרבנן, עכ"ל. ועל כרוך ר"ל שכתב שלהן אפילו כתבו ישראל אינו רק מדרבנן, ועכשיו כשיאמר לגוי הנה ליה שבות דשבות. דאי סבירא ליה דהכתב הוה דאורייתא, ומה שכתב דאינו אסור רק מדרבנן ר"ל דאמירה

לגוי אפילו באיסור דאורייתא אינו אלא מדרבנן, (ד"א"כ למה התנה רמ"א שיהיה כתב שלהן, דמה לי כתב שלהן או שלנו לענין אמירה לגוי: פירוש שאומר כו'. זה קאי על דברי (הגמרא) [הגהות מיימוניות] על דלעיל, דמה שכותבין [בשבת מיידי] בכתב גלחות, ואף על פי כן לא יכתב ישראל, כי אם אומר לגוי לכתוב: דקאמרינן בהמנהג הא דבני יוני. דאיחא התם [ק"ה] ב' נתחין לכתוב אות אחת ועלה בידו שתיים חייב, ופריך והתן נתחין לכתוב חיי"ט וכתב שני ויינין פטור, ומשני, הוה דבעי זיוני, הא דלא בעי זיוני. ר"ל, במשנה דקתני נתחין לכתוב חיי"ט ועלה בידו שני ויינין דפטור, משום דמחסר זיון ותגין, דהא חתלה כתב השני ויינין כיו לכתוב חיי"ט, ושני ויינין של חיי"ט אין צריכים זיון ועל כרוך כתב בלי זיון ותגין, לכן כשעלה בידו שני ויינין, דהיינו כעשה עשה החטותו על גבם ונשאר השני ויינין, פטור, דלא נחשב ככתב שני אותיות, דהא ויינין צריך חג, דהוה משעטנ"י ג"ץ, והם חסריים תגין. אבל כברייתא דתני חייב מיירי באותיות שאין צריכים זיון, כגון א' או ב', דהויין אותיות גמורות, ולכן חיי"ט הרי מוכח דאותיות שעטנ"י ג"ץ הם חסריים זיון לא מיקרי כתב: נלקח מכתב אשורית. עיי' לעיל בסימן של"ד במ"א ס"ק י"ז: באה"ע סימן קכ"ז. ועיי' שם בבית שמאל [סיק א]: ואפשר דפליג על הרמב"ם. ר"ל, הגהות מיימוניות שהביא לעיל דסבירא ליה כתב גלחותן לא כתיבה דקה לא מיקרי כתב, פליג על הרמב"ם דמחייב אפילו בשני [סממניות] (סממניות): (סיק יא) חוש [כו']. וכשקשר כו'. ר"ל, על גבי שני תפירות, אף על גב דבלי קשירה לא היה חייב על התפירה, דהוה דבר שאינו מתקיים, ואינו מחייב על התפירה כי אם ע"י הקשירה, מכל מקום חייב על הקשירה ג"כ, והיינו כדעת הר"ע מברטנורא. דהר"ן [שבת לב ב] ד"ה קשירין כתב על מאי דמסיק הש"ס [שם ע"ה] כן אחא דתנן [שם ע"ה] אן התופר שתי תפירות דחייב, והא אינו מתקיים, ומשני כשקשר. וכתב הר"ן דמה הוכיח הר"א ממיז [יראים השלם סימן רעו קלז, א] למה לא יתחייב התופר גם משום קושר, אלא על כרוך אינו חייב על קשירה כי אם כעשה שני קשרים על גבי זה, ובתופר שתי תפירות סגי בקשר אחד, עכ"ל. אבל הר"ע מברטנורא כתב על התופר שתי תפירות וקשורן, ומחייב תרות, משום קושר ומשום חופר. אלא דבמשנה פרק כלל גדול [שם] דחשיב ל"ט מלאכות, ואתי מגינא לאשמעינן דאם עשו כלם בהעלם אחד חייב ל"ט חטאת [שם ע"ה], אף על גב דבכללן הוה תופר וחייב עליה שתיים, מכל מקום לא תשבה אלא אחד, דהא כבר חשיב קשירה בפני עצמה, ועל שני קשירות בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת, ולכן ליכא יותר מל"ט חטאות. ועיי' שם בתוספות יום טוב פרק ד' משנה ב' ד"ה אבות מלאכות: (סיק יב) בעיגול. ואז אפילו החוט כו'. אולם משמע שם דוקא אם המחט מיוחד לכך ומניחה שם לעולם. חז"ל, וגם מפני המחט שהיא נקובה אין איסור, כיון שהיא מחוברת בפחיל, והפחיל בכגור, ואין נפרד ממנו לעולם. וסיים עוד השבלי הלקט דו"ל, ורוקא אי יש נקבים מותר, אבל לתפור חוט אחד בבתי יריד וכשפושטו מוחזקין וכשלושבו מוחזקין ומהיק בתי יריד, תפירה היא זאת, דמה לי תפירה ליום אחד מה לי תפירה עולמית, עכ"ל. ועיי' בררכי משה [אורח ד"ה [היא] מה שכתב בשם הגהות מרדכי [שבת רמא חטא ריש פא, א] על זה:

אוצר מפרשים

(סיק ט"ק יא) אע"פ שלא קשר חייב. עיי' לעיל סימן י"א [מ"א] ס"ק י"ג ומה שכתבתי שם:

Eisingadter, Meir ben Judah Leib, 1786-
1852

שאלות ותשובות

אמרי אש

אורה חיים ❀ חושן משפט

מאת מרן רשכבה"ג שר התורה והיראה גאון ישראל וקדושו
רבינו מאיר א"ש זצוקללה"ה
המהר"ם א"ש - גאב"ד אונגוואר
גדול תלמידי מרן החתם סופר זי"ע
וראש גולת ארץ הגר

נדפס מחדש ברב פאר והדר באותיות מאירות עינים
מנופה מאלפי טעויות הדפוס ובתוספת אלפי מראי מקומות,
מפתחות ותשובות חדשות

ועליו חונה

מאורי האש

הארות, ציונים וביאורים

ובסופו

ילקוט הערות

לקט חידושים והערות בדברי רבינו
מספרי האחרונים וגדולי תלמידי

קונטרס תולדות אמרי אש
מכת"י הגאון רבי אשר אנשיל גרינוואלד זצ"ל

בני ברק-תשס"ז לפ"ק

מהדורת פערל

לא קשה לפי מה שכתבו החוס' (מנהלרין ימ"ח) ד"ה רש"ג) לחודש של תורה ל' יום, א"כ צריך לימוד בצבור, וכמו שהקשה צמח"ט צמ"ק זה, ומה שמירץ לחוק, דא"כ רבי עקיבא פליג בכל מקום דכתיב חודש. ואמנם להג"ל דגם להתוס' עכ"פ הרי אמרו ציוס למ"ד מנח"מ היום ככולו ולא צריך מעל"ע. ואולם צח"ס סימן קי"ד חולק על הב"ח לפי הנראה מטעם אחר וע"ש צמ"ק קי"ד.

א"ב. ש"מ מוג"א ס"ק י"ט. משמע בגיטין דף כ' (ע"א) שאם תוחב אותיות של כסף על גבי בגד מוקרי כתב, עי"ש, ואם כן אפשר דאסור לעשותו בשבת.

ב"ב. הקשה צספר חוספת שבת (ס"ק י"ד) דהתם אדריבה משמע ללא הוא כתב, דתני התם הל"ן העבד יולא ככתב שעל גבי כיפה ואנדוכתרי. ולפענ"ד [נראה] דסתירה וודאי ליכא דהרי כתב הר"ן ס"פ הבונה (שבת ל"ז ע"ז דרפה"ר) דאע"ג דחוק מוכח ללא הוא כתב לגבי גט לענין שבת הוא כתב. [וא"כ אע"ג דהכא אינו יולא לחירות, מ"מ אפשר דהוי כתב לענין שבת"א].

וידעתי יש ראה גדולה כשנדקדק עוד דלמאי הולך המקשן שם להציא הך סיפא, רק

לכאורה קשה מאי פריך מעבד לגט, הרי הך ג"ש דלה לה אינה מוסכמת כמ"ש הט"ז צי"ד סימן רס"ז ס"ק י"ח, וא"כ דילמא הך צרייתא דתנן (יולא) [דיוולא] העבד ככתב שעל גבי הטבלא כו' [אחיא] כמאן דלית ליה הך ג"ש, וכיון דלא כתיב גבי עבד וכתב לכך אפילו חק מוכח כשר צו כמו גבי שבת דחק מוכח מקרי כתב"ב. וצריך לומר דהמקשן הכריח דעל כרחק הך צרייתא אית ליה ג"ש, דאל"כ אמאי אינו יולא ככתב שעל גבי כיפה, דהא גם זה הוי כתב לענין שבת [אלא על כרחק אע"ג דהוי כתב לענין שבת"א] לגבי עבד לא הוה כתב, וטעמא מאי, על כרחק משום דליף לה מאשה דכתיב וכתב [ו] ממעטין מיניה כתב שעל גבי כיפה [ו] אפילו הכי כתב שעל גבי טבלא (כתב) [כשר] וע"כ חקיקה כתיבה מקרי ופריך שפיר. ולפ"ז דצרי המג"א מוכרחים דע"כ גבי שבת דלא כתיב וכתב כתב של כיפה כתיבה מקרי"א.

סימן שמו"ב במג"א. צ"ע אם במוצאי שבת בין השמשות נמי לא גזרו משום שבות, דשאני אפוקי יומא מעיולי יומי דמספיקא לא פקע קדושה וכו'.

ג"ב. עיין פ"ד דמאי משנה א' צפי הרמב"ם הציאו התו"ט שם משמע לכאורה דגזרו

מאורי האש

דהא דצריכה הגמ' בבכורות ללמוד מערכין היינו משום דלולי זה הו"א דמקצת היום ככולו וא"צ אפילו י"ב כ"ט תשצ"ג מעת לעת, וקמ"ל הילפותא מערכין דבעינן עכ"פ חודש מעל"ע, ודלא כדברי המג"א דהגמרא שם חידשה דבעינן יום ל"א דוקא.

ט. הגהה זו הובאה במהדורה הראשונה של שו"ת אמרי אש בראש הספר "כדי שלא להוציא את הנייר חלק", וכן בנוסח אחר באמרי בינה לגיטין דף כ' ע"א, והוגה עפ"י הגדפס שם.

י. ז"ל הגמ' שם, ת"ר וכתב ולא חקק, למימרא דחקיקה לאו כתיבה היא ורמינהו עבד שיצא בכתב שעל גבי טבלא ופינקס יצא לחירות אבל לא בכתב שעל גבי כיפה ואנדוכתרי. ופירש רש"י, אנדוכתרי, תכשיט ורוקמין עליו צורות במחט. הרי מבואר משם דרקימה על גבי בגד אינה חשובה כתב לענין שיחרור.

יא. הושלם עפ"י האמרי בינה שם.

יב. באמרי בינה שם הוסיף רבינו, ואף אם אמרינן דלא כט"ז, מ"מ קשה דילמא הך ברייתא אתיא כו' מאיר דאמר עדי חתימה כרתי ולא קאי וכתב אכתיבה כלל.

יג. הושלם עפ"י הגדפס בריש שו"ת אמרי אש.

זה דבר המתקיים: ו חוט של תפירה שנפתח אסור למתחו משום תופר: ז אותם שמהדקים הבגדים סביב זרועותיהם על ידי החוט שמתחין אותו ומתהדק אסור למתחו א"כ יהיו הנקבים רחבים קצת ומתוקנים בתפירה בעיגול: ח מוכין שנפלו מן הכסת מותר להחזירם אבל אסור ליתנם בתחלה בכסת: ט אסור לקבץ מלח ממשרפות המלח

דעת תורה

ה"י שנעלם ממנו ד"י, [וע"ש שהסיב כוונת אחרת בדברי הגה"מ שבמג"א, וכחז דל"ן דל"י שום מחלוקת ולכ"ש הכותב בכל כתב ולשון חייב ע"ש]. ומלחתי בל"ר סי' ש"ו סק"ד בשם אגודה פ"י הדר שכתב ג"כ דכתב שלהם הוי דרבנן. וע"י ריב"ש סי' שפ"ז [בענין ה' שאמר לעכו"ם לכתוב לו שטר בשבת וכו', ומוכח מדבריו דהוי כתיבה מדאורייתא, וע"ש מ"ש בזה דכותבין עליו אונו וכו', אע"ג דהוי אמירה לעכו"ם במלכה דאורייתא, שאנו מלוא יסוד ל"י וכו' ע"ש]. ותש"ץ ח"א סי' כ"ה [ג"כ הכי, וע"ש באורן].
 פ"ק ו' חוט וכו' משום תופר. עמ"ש סק"ה בשם הרע"ב [התופר צ"י תפירות וקשר או ג' אע"פ שלא קשר חייב]. וע"י קרבן נתנאל פ"ז דשבת סי' ז' אות ו' דלחצר המלנפת של נשים שקורין שליו"ר ע"י תחיבת מחט ג"כ אסור, ע"ש מ"ש בזה [בזה דגמ' דהתופר שתי תפירות חייב, ופריך וכל לא קיימי, ומשני והוא שקושרם. והביא בקי"מ מ"ש רש"י דכיון דלא קיימא לאו מלכה היא, ומשמע דעיקר קושיא הש"ס הוא דלא הוי כתיב"ג אב מלכה ופטור, אבל אסור מדרבנן מיהו, ולפי"ז תמה על מה שמחברים הגשמים השליו"ר במחטים, הא הוי צ"י תפירות עכ"פ]. וע"י עקרי הד"ט סי' י"ד אות ס"ח דבפחות מג' תחיבות מותר, [ע"ש שהילק ג"כ ב"ן מחט ארוך לקר].
 פ"ק ו' חוט וכו' לקבץ וכו' במקום גידולו. ע"י ש"ג פ"ז דשבת דלש"י רמב"ם ומרדכי והגמ"י גס שלא במקום גידולו אסור. אבל הסמ"ג פסק דוקא במקום גידולו. וע"י קובץ פכ"ה משבת ה"י"א [שדקדק בן מלשון הרמב"ם שכתב בהמדק פירות וכו' לפיכך מו שנתפזרו לו פירות בחצירו וכו' ע"כ, והביא ג"כ משי"ג הכ"ל דהסמ"ג חולק, ושכ"כ הב"ר ע"י ע"ש]. וע"י ירושלמי פ"ח דיבמות ה"א: ר"י"א גר ותושב בשבת כשיראל בחולו של מועד, מה ישראל בחושה"מ מגבב מעל פני השדה ואסור בכל מלכה השדה, אף גר תושב בשבת בן. וע"י ל"ה שם: [שכתב דמזה משמע למגבב הוי מלכה גמורה, ובחובה"מ הותר כדי שלא יתקלקל כמ"ש הפני"מ ע"ש], ורמז לדברי הר"ן פ"ד דביב"ה [בזה דמתניתין ר"י"א נועל אדם קיסם וכו' ומגבב מן החצר וכו', וכחז הר"ן שם דמדלא אסרינן בגמ' לעשות ליבויין חלה משום דמחזי כמאן דמכניס לחצר וליומא אחרת ולא אסרו משום מעמר, יש להביא ראי' מ"ש בשם ריב"ם דל"י חייב

לעשות כן בשבת]. וע"י בהקדמת שו"ת אמרי אש שהביא ק"י החו"ש ע"ד מג"א חלו [דאדרבה מגמ' גיטין שם נשמע להיפוך דלא הוי כתב, דתני התם אין העבד יולא לחירות בכתב ש"ג הכיפה ואגדוכתרי, ופירש"י דהיינו א"ס רקמו הגט שחרור על הבגד במחט כמין חותיות, אינו כתב, לפי שאינו קבוע חלה מוטל על הבגד וכו' ע"ש], ומ"ש ליישבו וכוונתו בזה, [דהנה בגיטין שם הכי איתא: ח"ר וכחז ולא וחקק, למימרא דחקיקה לאו כתיבה היא ורמינהו עבד שילא בכתב ש"ג עבדא ופנקס יולא לחירות, אבל לא בכתב ש"ג כיפה ואגדוכתרי וכו' ע"ש, ויש להקשות לפימ"ש הר"ן סו"פ הבונה דאע"ג דחק חכות לא הוי כתב לגבי גט, דכתיב וכחז ולא חקק, מ"מ לגבי שבת הוי כתב, א"כ מאי פריך בגמ' מעבד לגט, הא האי ג"ש דלה לה מאשה אינו מוסכם, כמ"ש הט"ז ב"ד סי' רס"ז סק"ה, וא"כ דילמא הכי ברייתא דיוולא העבד לחירות בכתב ש"ג עבדא, לא ס"ל הכי ג"ש דלה לה, והוי כלגבי שבת דחק חכות הוי כתב, ועכ"ל דלפיכך הביאו בגמ' גס כיוס הברייתא דל"י וולא בכתב ש"ג כיפה, לומר לך דכתב ש"ג כיפה ודאי הוי ג"כ כתב לענין שבת, וחזו"ן. מזה דהאי חנא ס"ל גז"ש דלה לה מאשה ולפיכך אינו יולא בכתב ש"ג כיפה, ולכן פריך השתא מרישא דעבד יולא לחירות בכתב ש"ג עבדא, על הא דחקיקה לאו כתיבה בגט, וממילא מוכח מכל זה כמ"ש המג"א. דכתב ש"ג כיפה כתב הוא לענין שבת, ועכ"פ סתירה לדברי מג"א ודאי ליכא מהתם עכ"ד יעושה"ה].
 עוד במג"א בשם הגה"מ [פ"ה מס"ח דכתב גלחות אינו חלה שבות וכו', ומג"א תמה דהא קו"ל דכל לשון חייב וכו' ע"ש]. וע"י ב"ה הגדול ה"י שבת סי' ע"ו בשם ר' יואל הלוי דדוקא אשורית ויוגית חייב מדאורייתא, אבל כתב כומרים ושאר כתב פטור, והא דקאמר הש"ס (פי' הבונה) דכל לשון חייב, היינו לשון אשורית ויוגית. וע"ש בסי' פ"ד אות כ"ה ג"כ בזה [כמ"ש הגה"מ שבמג"א דהא דכותבין עליו אונו ואפי' בשבת משום יסוד ל"י, היינו בכתב גחלים שאינה לא דיון ולא יוגית, דלא אסירא רק מדרבנן וכו' ע"ש]. והביא שגם ה"ר יואל פסק בן. [כלומר: דכסי' ע"י הביא פירש"י דכל לשון היינו כל כתב וגופו של כל אומה ואומה, ואח"כ הביא פ"י ה"ה יואל, ולא מוכח מדבריו מהי הכרעהו, אבל כאן פסק בסתמא בהגה"מ והביא שגם ה"ר יואל פסק בן]. וע"י קובץ פ"ה משבת

ד"ר יעקב - חלק א"ש האנו שג
 אג"ת - פ"ה
 מ"ד (כ"ד ו"ג"ל) ל' שאר מרצ"ה הגב
 ע"ש

כתב אות אחת באמצע מגילה א' ואות אחת באמצע מגילה אחרת

ואנב כמה שכתב הרמ"א בתשובה הנ"ל מהא דכתב אות אחת בטבריא וכו' הנה רש"י (סס ד"ה ממסר מעשה) מפרשו דמיירי בכתב [אות] אחת על שפת לוח זו בטבריא, ואחת על שפת לוח זו בצפורי, ואתה יכול לקרבן שלא כמעשה אלא קריבה בעלמא עכ"ל. ומבואר דדוקא בשפת הלוח הוא דמחייב, ומשום דיכול לקרבן בקריבה בלי שום מעשה. אולם דעת הרמב"ם (פרק י"א ס"י י"ג) לפי מה שביארו הרב המגיד דאף אם כתב האותיות באמצע מגילה ולא על שפתו נמי חייב, דכל שאינו מחוסר קציצה כדי לקרבן אף שצריך קיפול נייר לקרב אותיות, לא מקרי מחוסר מעשה, ע"ש בדברי הרב המגיד.

ועי' בשו"ת חתם סופר (או"ת סי' ז') דהרמב"ם למד כן ממאי דאיתא בגמרא (מנחות י"ז ע"א) לענין צליית בשר, דמצרפינן לענין שיעור גרגרות להתחייב עלה בשבת, אם נצלה בבי' וגי' מקומות, אף דצריך לחתוך הבשר כדי לצרפו, וא"כ כל שכן בקיפול נייר דמעשה קל הוא מחתיכת בשר דלא מיקרי מחוסר מעשה, ומצרף לחייב עלה משום כותב ע"ש. אבל בכותב על לוח דמחוסר קציצה דאי אפשר לקפלו, וודאי דגם להרמב"ם אינו חייב אלא בכתב האותיות על שפת הלוח, וכמבואר להדיא בסוגיית הגמרא הנ"ל בכתב על בי' כותלי הבית.

אותיות אל בגד

76 **כתב המג"א** (סס ס"ק י') וז"ל משמע בגיטין (כ' ע"א) שאם תוחב אותיות של כסף על גבי בגד, מקרי כתב [לענין גט] ע"ש, וא"כ אפשר דאסור לעשותו בשבת עכ"ל. והתוס' שכתב (סס ס"ק י"ד) הקשה על

דבריו, דהא שם בגיטין מבואר להדיא להיפוך דבריקס אותיות על גבי בגד אינו גט, דלא חשיב כתב, דאיתא התם אבל לא בכתב שעל גבי כיפא ואנדוכתרי, ופירש"י וז"ל אנדוכתרי תכשיט ורוקמים עליו צורות במחט וכו', ואם רקמו עליהם אותיות הגט אינו כתב לפי שאינו כתוב וקבוע, אלא מוטל על הבגד וכו' ראשו תחובים עכ"ל רש"י. וכתב התוס' שבת דעל כרחק כדי ליישב דברי מג"א צריך לחלק, דהמג"א מיירי דאותיות המה מחוברים להבגד בראשיו וגם באמצעו, ולכך חשיבי כתב, מה שאין כן שם בגיטין מחובר רק בראשי האותיות, וסיים התוס' שבת וא"כ סתם (המג"א) במקום שהיה לו לפרש עכ"ל.

אולם המעיין בלשונו של רש"י הנ"ל, שכתב לפי שאינו כתוב וקבוע אלא מוטל על הבגד ע"כ, נראה להדיא דאפילו אם יחבר האותיות גם באמצעו נמי אינו כתב, דסוף סוף אינו דומה לכתיבה הרגילה, דעצם הדיו והסיקרא קבוע בהנייר או הקלף, אבל בכהאי גוונא האות הוא דבר נפרד לעצמו ורק מונח על גבי בגד, והחיבור הוא רק בקצותיו, וא"כ לא משמע לחלק בין אם חיבור רק בבי' ראשיו או דמחובר גם באמצע, כיון דסוף סוף אין כל האות נתחבר ונדבק אל הבגד אלא שמונח עליו. וכן כתב נמי המחצית השקל על דברי התוס' שבת דודאי דאין סברא לחלק לפי סברת רש"י בין אם תחב מב' צדדים, או תחוב מג' דהיינו גם באמצע.

והמחצית השקל יצא לעזר להמג"א דודאי דלענין גט אין חילוק בין אם תחב האותיות בראשיו בלבד או גם באמצע ובכל ענין לא הוי כתב, אבל אין לדמות מלאכת כתיבה בשבת לכתיבת גט, דהתם טעמא אחרנא איכא דאינו כתב, כיון דאין האותיות מחוברין הוה כאותיות פורחות באויר, ובגט

פסול בכהאי גוונא כ' ע"ג), וזה כוונתו. כתוב וקבוע, כלו פורחות באויר דל' שבת דעיקר חשיב מחשבת, וכל שה מינה אם אותיות ח משום הכי אף בת אל הבגד חשיבי שכתב המג"א להו כתב עלה, כוונו דמשום הכי אינו ג דהוי ליה אותיות להאי טעמא תיפוך חזינן מדברי רי

אולם דבריו צ"י בלשון ר פורחות באויר, שד שאינו כתוב וקבוע חשיבי כתב, ולא אותיות

ועי' בדעת תורה למה דאיתא אש, שהעלה שם דברי מג"א, ויצא השקל, דדוקא לע וחיבור אותיות לא קבוע וכדברי רש מחשבת תליא, א ואפילו כתוחב רכ

ונראה בכונת דנתחבר דברי הבי' בהל שהעתיק לדברי ו יש לדון בדבריו

סס ס"א מלאכות - ז

ברג"ל ל' חייב קאמן אטמאן גיליא

פסול בכהאי גוונא דצריך כתיבה בספר (גיטין כ"ע"ג), וזה כוונת רש"י במה שכתב לפי שאינו כתוב וקבוע, כלומר וא"כ הוי ליה כאותיות פורחות באויר דלא מהני. מה שאין כן לענין שבת דעיקר חשיבות המלאכה תליא במלאכת מחשבת, וכל שהכתיבה מתקיים אין נפקא מינה אם אותיות חשיבי פורחות באויר או לא, משום הכי אף בתחב וחיבר רק הקצוות לבד אל הבגד חשיבי כתיבה לענין שבת. ומה שכתב המג"א להוכיח מגמרא גיטין הנ"ל דשם כתב עלה, כוונתו מדהוצרך רש"י לבאר דמשום הכי אינו גט משום שאינו קבוע דהיינו דהוי ליה אותיות פורחות באויר, ולמה ליה להאי טעמא תיפוק ליה דאינו כתב, ועל כרחך חזינן מדברי רש"י דמיקרי כתב עכת"ד.

אולם דבריו צ"ע טובא מה שכתב לפרש בלשון רש"י דהוי ליה כאותיות פורחות באויר, שהרי ז"ל רש"י אינו כתב לפי שאינו כתוב וקבוע, משמע דעצם הכתיבה לא חשיבי כתב, ולא משום דין מיוחד בגט דהוי אותיות פורחות באויר.

ועי' בדעת תורה (שם ס"ה ד"ה שאין זה) שצ"יין למה דאיתא בהקדמה לספר שו"ת אמרי אש, שהעלה שם הגאון המהר"ם א"ש ליישב דברי מג"א, ויצא לחלק כעין שכתב המחצית השקל, דדוקא לענין גט דכתיב בקרא וכתב, וחיבור אותיות לאו כתיבה מקרי אם אין הכתב קבוע וכדברי רש"י, אבל בשבת דבמלאכת מחשבת תליא, אף בחיבור אותיות אל בגד ואפילו בתוחב רק ב' ראשי אותיות בלבד הוי כתיבה עיי"ש.

ונראה בכוונת התוס' שבת במה שכתב דנתחבר גם באמצע האות, על פי דברי הב"י בהל' גיטין (א"ה"ע סוסי' קכ"ה) שהעתיק לדברי רש"י הנ"ל, וכתב עלה וז"ל ויש לדון בדבריו שאם הוא קבוע כגון שהוא

ארוג, או שהוא מרוקם כמו שרוקמין הנשים אצלינו שהוא קבוע כתב מיקרי וכשר, וסיים בצ"ע. ועי' בגט פשוט (שם סעיף כ"ג אות ק"ו) שביאר כוונת הב"י דבעת שארג את הבגד שתי וערב נארג בתוך החוטין כמין רקמה, דעל ידי זה נראית הצורה מב' צדדיו אזי הוי שם כתב עלה. אבל אם רקם צורה או אותיות ע"י מעשה מחט על גבי הבגד, כל שלא נתחבר האות לגמרי להבגד מודה רש"י דלא הוי כתב עיי"ש. ועיי"ש עוד בב"י דאפילו במעשה רקמה דמדברי רש"י הנ"ל משמע דהוי כתיבה, איכא מחלוקת הראשונים, דמדברי רבינו חננאל (מונח נעיטור מ"א ז' מ"א כ"ו ע"א) והערך (ערך אנטכמרי) חולקים גם בזה דלאו כתיבה הוא לענין גט. ועי' עוד שם בגט פשוט (שם), ובפרי חדש (שם סוף הסי').

ועי' כל פנים מבואר מדבריהם דמשמע מדברי רש"י דאם הכתיבה ע"י ריקום ואריגה חשיבי אותיות אלו כמו אותיות הכתובים בדיו וסקרא, והיינו דעצם האות נתחבר ונדבק אל הבגד שם כתב עלה, רק בחיבור הקצוות בלבד ואפילו אם גם באמצע נתחבר במשהו ע"י מעשה מחט אינו דומה לכתיבה. ולפי זה אפשר לומר כן נמי בכוונת התוס' שבת שכתב דבנתחבר באמצע הוי כתב דר"ל דכמשך כל האות נתחבר אל הבגד ע"י מעשה תפירה או במחט וכדומה אז חשיב כתיבה, דאז הוי דומה לכתיבה ע"י דיו על גבי נייר, וכן אם ידבק אותיות ע"י דבק לבגד או לנייר נמי הוי שם כתב עלייהו, אבל בלא זה אין נפקא מינה אם נתחבר בב' או בג' מקומות של האותיות, דכל שאין האות קבוע בטוב אל הבגד בכל משך האות אין עלה שם כתב.

ובחי' אדם (שם נט"א ס"ק ז') העיר גם כן על דברי המג"א, וצ"יין נמי לדברי הב"י הנ"ל דמשמע מדברי רש"י דדוקא כשאינו

זיפוך
דלא
שעל
יכתרי
ואם
שאינו
אשיו
דעל
חלק,
הבגד
מה
ראשי
מג"א

שכתב
ל על
יחבר
סוף
הדיו
כהאי
מונח
וא"כ
אשיו
ין כל
ומונח
דברי
סברת
מג'

ודאי
תחב
ובכל
לאכת
זעמא
ותיות
ובגט

קבוע הוא דלא הוי כתב, אבל אם חיברן בענין שיהיו קבועין בטוב ע"י מעשה רוקם וכנ"ל מיקרי כתב. אלא שהוסיף דאפילו לרש"י יש לומר דדוקא במעשה רוקם שעושה מעשה בגוף כתיבת צורת האות, מה שאין כן צורת אותיות שכבר נגמר ורק מחברן בבגד, אפשר דגם רש"י מודי דאינו כתב, דקירוב אותיות לא מיקרי כתיבה וכנ"ל (ל"ט ט"ז) בדין אותיות הכתובים בדפי הספר, ומשום הכי כתב המג"א רק דאפשר דאסור לעשותו בשבת, אבל אינו ברור דעדיין יש לחלק חילוק זה. ועכ"פ מדבריו מבואר נמי דגם להמג"א חשיבי כתיבה דוקא בתוחב אותיות וחיברן בטוב אל הבגד, וכגון דבמשך כל האות נתחבר אל הבגד ע"י דבק או מעשה תפירה או במחט וכדומה אז חשיב כתיבה. ל

76 לחבר תכשיטי אותיות ע"י מחט להבגד

ולענין דינא אף שכתבו האחרונים לפלפל בראיית המג"א, מ"מ העתיקו כל גדולי האחרונים [שו"ע התניא (ט"ט) ומשנה ברורה (ט"ט ס"ק כ"ג)] את דברי מג"א לדינא לאסור לתחוב אותיות של כסף בבגד, ולא חילקו בין תוחב ב' תחיבות או ג', ומוכח מזה דבכל ענין ס"ל לאיסור. וז"ל החיי אדם (ט"ט ס"ו, שפלפל נמי נדברי מג"א וכנ"ל) אסור לחבר אותיות של כסף לפרכת וכיוצא בו, ונראה לי דיחברם ע"י מחט דבק ב' נקבים לבד, דאז לא הוי חיבור דלא יתקיים שהרי יפול, וגם זה יעשה ביד שמאל דהכותב בשמאל פטור דאין דרך כתיבה בשמאל עכ"ל. ומבואר דלא הקיל אלא ע"י תחיבת מחט דלא יתקיים, ולפי זה במחט שלנו שיש לו כפיפה (ויכערהיט"ס נלע"ו) שמתחבר מצד האחר בטוב נמי אסור, וא"כ בתכשיטים של אותיות שיש עליהם מחט ונתחבר אל הבגד כראוי שלא יפול, אסור לתחבו בבגד בשבת.

ועב"פ נתבאר דיש להחמיר ולאסור בחיבור אותיות אל בגד, וראיתי באחרונים [חיי אדם (נש"א ט"ט), מנחת חינוך (מלאכת כותב ל"א ז')] שהעירו דמאי שנא ממה שנתבאר לעיל (ט"ט) בכתוב אותיות על חודי הספר דנהגו להקל לפותחן ולנועלן בשבת, דאין בקירוב אותיות משום כתיבה ומשום דקריבה לאו מעשה עביד וכנ"ל, ומאי שנא לתחוב אותיות על הבגד שכתבו הפוסקים להחמיר, הלא הא נמי לא הוי אלא קירוב אותיות דלא מיקרי כתיבה, ולא העלו בדבריהן יישוב.

ונראה בזה על פי מה שהבאנו בדברינו לקמן (מלאכת מוחק ל"א ז') מה שכתב בספר שבילי דוד (מלאכת כותב) לבאר דברי המג"א (ט"ט ס"ק ו') בדין אכילת עוגות. שכתב המג"א דיש לחלק בין אם כתוב אותיות וצורות על גבי העוגה, דכתב הרמ"א (ט"ט ס"ג) דאסור לאוכלו כיון דנמחק בשבירתו, ובין אם העוגה עצמה הוא כצורת אות, או שאר הצורה, דאין בה משום מוחק ומותר לאוכלו עכ"ד המג"א, ולא ביאר החילוק בין אם העוגה עצמה הוא, האות, לכתוב אות על גבי העוגה. ומבאר השבילי דוד דשם כתיבה הוא דוקא באופן שאותיות כתובים בדיו או סיקרא על גבי נייר וקלף, כלומר דהאות נכתב על גבי דבר אחר, אבל בצורת האות עצמו בלא שיכתבנו על גבי דבר אחר אין עלה שם כותב. ולכן דוקא היכי דנכתב אותיות על גבי העוגה דרומה לכתובה הרגילה, שם כתיבה עלה ואיכא איסור מחיקה על אכילתה, אבל אם העוגה עצמה הוא צורת האות ליכא איסור מחיקה, דאין זה כתיבה שיחול עלה דין מוחק.

ועב"פ שפיר יש לחלק ולומר דמה שנוהגין להקל בקירוב וריחוק אותיות אהדדי, היינו דוקא כמו אותיות הכתובים על חודי ספר וכדו', שכבר כתב האות על גבי נייר או

שחקוקים בתוך נכתב בצפורי ואח' הוי מחוסר מעשה. שהם עומדים לעצ או קלף, ומדביקו הכתיבה בשבת ע דכל שאינו מדבק בתוחב אותיות ע ס"ל למג"א ושאר קירוב וריחוק או הבגד ונייר חמי

ולפי זה מה שכו בשם קיצור כסף [שנעשית] לו קטנים בודדים, ו' שמעמידין ומקרב' בסיס נתחבר יחד להודיע את החג אותיות אלו לתון להעמידן ביו"ט: חייב חטאת עכ"ל אל הבגד הנ"ל ז בה, דהא מיירי ב טסין ואינו מחוס היינו דין קירוב קיצור של"ה ה להחמיר וכנ"ל. א ודף תחתיה, חמי בקירוב, אסרו

התיב

ולפי זה נראה חתיכות מ לחבר ולקרב ח בצורת הפאזעל, בודדים לבד ו

וכשמחברו משימו על גבי דבר שמחברם יחד [כגון פרע"ם] א"כ הוי החיבור מעשה כתיבה ואסור לעשותו בשבת. אבל אם הם אותיות או צורות שנכתב על גבי דבר מאחריו, ורק מקרבן זה אצל זה יש לצדד להקל וכמו שביארנו דכל האחרונים העלו להקל בזה, רק לחומרא כתבו שיעשנו בשמאל.

L

חק תוכות במלאכת שבת ובסת"ם

(יט) **איתא** בגמרא (גיטין כ' ע"ב) תנו רבנן וכתב [כלומר דכתוב גבי גט (דנריס כ"ד ג') וכתב לה ספר כריתות], ולא חקק, ושקיל וטרי בגמרא ומסיק דפירושו דחק תוכות לא הוי כתב, ופירש"י חק תוכות של אותיות וצדיהן, והאותיות בולטות אינו כתב, לפי שלא צייר את האותיות אלא חקק סביבותיהם והעץ נשאר כמו שהיה וכו' עכ"ל. ומבואר דחק תוכות לא מיקרי כתיבה, וכן פסק בשו"ע (אסע"ז סי' קכ"ט סעיף ט') ע"ש. ועי' בב"י ה"א תפילין (או"ח סי' ל"ב) שהביא מדברי הפוסקים, דהוא הדין לגבי כתיבת ספר תורה תפילין ומזוזות פסול בחק תוכות, דבהנהו נמי כתיב בהם כתיבה, וחקיקה הרי לאו כתיבה היא, וכן פסק שם בטור וש"ע (סעיף י"ז).

וּלְפִי זה יש לחקור מאי דינו לגבי מלאכת כותב בשבת מי אמרינן גם כן דלא מיקרי חק תוכות מלאכה או לא, ונחלקו בזה הראשונים, ויסוד פלוגתתם הוא במאי דאיתא בגמרא (שנת ק"ד ע"ב) תנא הגיה (בספר תורה) אות אחת חייב, ומקשינן השתא בכותב אות אחת לבד פטור [דשיעורו לחייב כב' אותיות וכדלעיל (או"ח)], הגיה אות חייב, ותירץ רב ששת הכא במאי עסקינן דנטלו לגגו של ח' ועשאו שני זיינין, ורבא מתרץ כגון שנטלו לתגא של ד' (צ"ל ימין) ועשאו צורת ר' ע"כ. ופי' רש"י כגון שנטלו לתגא של ד' דלא הוי אלא הגהת אות אחת, ובדבר מועט חייב,

שחקוקים בתוך עץ וכיו"ב, ואפילו אם אחד נכתב בצפורי ואחד בטבריא מחוסר קריבה לא הוי מחוסר מעשה, וכנ"ל. אבל בגולמי אותיות שהם עומדים לעצמם ואינם מודבקים אל נייר או קלף, ומדביקו בשבת אל הקלף, הרי עשה הכתיבה בשבת עצמה, דבזה נגמר הכתיבה, דכל שאינו מודבק אין עליו שם כתב וכנ"ל, וכן בתוחב אותיות על גבי בגד או פרוכת משו"ה ס"ל למג"א ושאר אחרונים דאפילו להמקילין קירוב וריחוק אותיות, מ"מ חיבור אות אל הבגד ונייר חמיר מיניה, ושם כתיבה עלה ואסור.

וּלְפִי זה מה שכתב בספר נזר ישראל (סי' ל"ו) בשם קיצור של"ה דיש לזהר בטס של כסף [שנעשית] לספר תורה ויש בו כמה טסין קטנים בודדים, ועל כל טס כתוב אות, וע"י שמעמידין ומקרבין האותיות זה אצל זה בתוך בסיס נתחבר יחד לתיבה שלימה, [ועשוי כדן] להודיע את החג, כגון בפסח מצרף ביחד אותיות אלו לתוך הבסיס, צריך לזהר שלא להעמידן כיו"ט או בשבת, ואם עשה בשבת חייב חטאת עכ"ד. אין זה ענין תוחב אותיות אל הבגד הנ"ל דכתבו כל הפוסקים להחמיר בה, דהא מיירי באותיות בודדים שנכתבו על טסין ואינו מחוסרין אלא קירוב בלבד, אלא היינו דין קירוב וריחוק אותיות הנ"ל ודברי קיצור של"ה הוא כשיטת הלבוש שכתב להחמיר וכנ"ל. אבל בגולמי אותיות בלא טס ודף תחתיה, חמיר טפי וכנ"ל דאף המקילין בקירוב, אסרו בחיבור אותיות אל בגד.

חתיכות משחק פאזעל

וּלְפִי זה נראה לדינא לענין לחבר בשבת חתיכות משחק הנקרא 'פאזעל' העשוי לחבר ולקרב חתיכות זה אצל זה, דתליא בצורת הפאזעל, דאם הם גולמי האותיות בודדים לבד בלא שום דבר מאחוריו,

בחיבור
חרונים
מ: כותב
ר לעיל
דנהגו
בקירוב
ז לאו
אותיות
לא הא
מיקרי

לקמן
בספר
א' (שס)
א דיש
ל גבי
'אוכלו
עצמה
ין בה
ג, ולא
האות,
לי דוד
ותיות
וקלף,
אבל
י דבר
היכי
כתיבה
חזיקה
צורת
כתיבה

והגין
הדרי,
י ספר
ר או

76

אסור לחבר אותיות של פסך לפרכת וכיוצא בו. ונראה לי, דיחפרם על ידי מחט דרך שני נקבים לבד, דאז לא הוי חבור, דלא יתקיים שהרי יפל. וגם זה יעשה ביד שמאל, דהפנתב בשמאל, פטור, דאין דרך כתיבה בשמאל. ואם הוא אטר, אזי שמאל שלו הוא פנימין של כל אדם. והשולט בשתי ידיו, חייב בשתיהן (שם):

כלל לח המוחק

א המוחק על מנת לכתב שחי אותיות, חייב. ואפלו לא מחק אלא טשטש דיו, אם יש במקומה לכתב ב' אותיות, חייב (א) (ש"מ):

נשמת אדם

הדבר ובשאר פוסקים הדבר אינו מבואר, יותר טוב לומר דלא פליגי, וזה לא שייך הכא, שהרי הכותב על בשור חייב. [ב] כתב המ"א סימן ש"מ, משמע בניטין דף כ' דהתוחב אותיות של כסף ע"ג בגד מיקרי כתב ואפשר דאסור לעשותו בשבת, עכ"ל. ועינתו בניטין ד"ל הגמרא: עבר שיצא בכתב ש"ע"ג כיפי ואנדוכתרי לא יצא לחירות, ופירש"י שרקמו על הבגד במחט כמין אותיות אינו כתב, לפי שאינו קבוע אלא מוטל על הבגד וכי ראשין תחובין בו, עכ"ל, וא"כ אדרבה משמע להיפך, ועוד דכיון שכתב, דלענין גט הוי כתב וא"כ בודאי בשבת חייב, ולמה כתב דאפשר דאסור. ונ"ל דכוונת המ"א ע"פ מה שכתב הב"י בא"ע ס"י קכ"ה דכל הפוסקים ס"ל דאפילו רקם האותיות כמעשה רוקם אעפ"כ לא הוי כתב לענין גט, אבל מרש"י משמע דוקא כשאינו קבוע, דהיינו שלא קבע רק ב' ראשי החוטין אבל כשרקם מעשה רוקם ממש, דהיינו שמחובר החוטין גם מצד ב' הוי כתב, עכ"ל. וצ"ל דהפוסקים ס"ל כיון שאין גוף האותיות מחובר לא מיקרי כתב, ורש"י ס"ל דדוקא כשאינו קבוע, ולפ"ז ה"ה אותיות של כסף שחבבן כמחטין, לכל הפוסקים לא הוי כתב, ולרש"י אם חבבן בענין שיהיו קבועין הוי כתב. וזהו כוונת המ"א, דבניטין משמע דהוי כתב דהיינו לרש"י דדוקא כשאינו קבוע, אבל כשמחבר האותיות בטוב שיהיו קבועין, הוי כתב. אך ו"ל דדוקא במעשה רוקם שעושה מעשה בגוף האות, משא"כ באותיות של כסף שהאותיות כבר נגמרין רק שמחברן כבגד, ו"ל דגם רש"י מודה דאינו כתב, דהא מה"ט חק תוכות לא מיקרי כתב משום שאינו יושה מעשה בגוף האות, ומ"ש אם מחק קצת מהאות דלא נקרא כתב משום שלא עשה מעשה בגוף האות, ומכ"ש באותיות של כסף. ועוד ד"ל דדוקא בגט דהקפידא היא שיהיה מבואר ענין הגט, אבל לענין שבת ו"ל דדוקא על הכתיבה חייב, אבל מה שמחבר האותיות לא מיקרי כתב,

76

ב נפל דיו או ג נטף שעוה נ (ב"ח, מגן אברהם) ד עונה שכתב אבל אם כתב עי דבר שאינו מתקן שבת לא גזרינן ה ספר שכתבו ולסגרו, דאין ב' ו פיון שפנתב ולהשכיר בשבת

שימחוק שלא ע"מ לקי ע"מ לקלקל פטור, עכ אף שאין בדעתו לכו אותיות, חייב, וא"כ ע"מ לכתוב ב' אותיות לקלקל וכמ"ש הרמב"ה דקורע שלא קורע ס"י ב' מש"ש. וז לכתוב, הא קורע ג"כ, כפ' כלל גדול, ואפ"ו וא"כ ה"ה במוחק, או החיוב כשביל מחשבו הא דנפלה טפת דיו דו י"ב המוחק לקלקל פ"ו ע"מ לכתוב, והמוחק משמע דאם כוונתו ל חייב, ומ"ש לחקן כ"ע שיעור המחיקה כדי כוונת התוספתא שיו לשיטתו דפ"ה משאצ" אלא בע"מ לחפור, דמשאצ"ל חייב אם א צ"ע התוספתא, וצ"ל בא"ר שכתב סימן ואמנם ו"ל דכוונת ה ו"ל שמחק וכדאיתא בסוף פ' הב לרב ששח במוחק גנו ד' ועשה ר' דא"כ מתוך

ויבא לאנו 44 חבון מאורו צ"ח

מסרגלין בקנה וכו' (מס' סופרים פ"א ה"א) מוסיין בקולמוס של קנה קכו א הגט כשר בכל כתב ובכל לשון וכו'. משנה בפרק לאפוקי בקולמוס של נוטה כטן ודוק עכ"ל. ומכל מקום לא משמע המגרש (סוף דף פ"ו). ובגמרא פרק ג' (דף י"ט): קאמר לי דמיפסל זהכי אפילו לרבינו שמשון דודאי לא גרע מחקיקה ללא מינעיה צגיטין משום תקנת עגונות כשר אלא אפילו בשאר דמכשרין בפרק ג' דגיטין (כ). וכמו שנחבא בסמין זה (ג): שטרות מיהו דוקא דיעבד אבל לכתחילה כיון דליקרי ספר וקיימא ידו) אם ראש הלמ"ד שבשיטה

תחתונה נכנס לתוך חלל ה' או ח' של שיטה עליונה או רגל ה' שבשיטה עליונה נכנס לתוך חלל ט' שבשיטה תחתונה וכיוצא בזה כמצי המוספות (כ: ד"ה לא) והרא"ש (פ"י יט) והרשב"א (כ: ד"ה נע) והמרדכי בפרק ג' דגיטין (פ"י שמה) דכשר גבי הא דתנו רבנן הרי זה גיטן והנייר שלי וכו' (גיטין כ:) לא זריכא דמעורה וכן כמות בספר התרומה (פ"י ק"ג). והר"ן ז"ל בפרק הנזכר (י: ד"ה ומלן) כתב דעת המוספות וכתב שאחרים אומרים שזה קרוז לפסול הגט מפני שמצטל צורת האות:

סימן קכו

פרטי רחמי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] הגט כשר בכל כתב ובכל לשון: לא יהיה בו לשון המתפרש לשני עניינים: צריך לכתוב ודין דיהוי ליכי מינאי גט פיטורין: נוסח הגט: [ב] בשלישי ברביעי בחמישי מלאים: [ג-ה] כתיבת הימים בלשון זכר והשנים בלשון נקבה: [ו] ביום ראשון של ר"ח יכתוב ביום ל' לחדש ניסן שהוא ר"ח אייר: ביום שני של ר"ח יכתוב באחד בלשון פלוני: [ז] באדר ראשון יכתוב לירח אדר ראשון ובשני לירח אדר שני: [ח] אין כותבין בגט איך אנא פלוני בן פלוני: לא יכתוב ולא תיריהון דאבהתיכי: [ט] ודן ואגרת חסרים: [י] די תיהויין די תיצביין בחמשה יודין: אם כתב דתהויין תיבה אחת: [יא] פירוש לורכיה לוא"ו דתירוכין דרשיבוקין ודוכדו: [יב] ג-ג-טו] דקדוקי הגט. ועיין לקמן בסמוך: [יז-כא] לא ימחא באל"ף. ועיין לקמן בסמוך: לא יהיה לכתחלה בשטה אחרונה אלא כדת משה וישראל: אם כתב אל"ף למ"ד כאחד כשר: לא ימחא אם הוא באל"ף: כתבו עדים נחגרשה פלונית בגט כשר ואח"כ נתגלה שהיה בו טעות: גט שכתוב בו למנין אנו מונים בו ודילג השין וכתב ברביעי עשרים ימים לירח שבט ודילג ולא כתב בשבת וגם יום רביעי היה כ"א לשבט: [כב] אם לא האריך הואויין או שטעה במלאים וחסרים: שליח שהביא גט ולא היו הויין ארוכין:

תחתונה נכנס לתוך חלל ה' או ח' של שיטה עליונה או רגל ה' שבשיטה עליונה נכנס לתוך חלל ט' שבשיטה תחתונה וכיוצא בזה כמצי המוספות (כ: ד"ה לא) והרא"ש (פ"י יט) והרשב"א (כ: ד"ה נע) והמרדכי בפרק ג' דגיטין (פ"י שמה) דכשר גבי הא דתנו רבנן הרי זה גיטן והנייר שלי וכו' (גיטין כ:) לא זריכא דמעורה וכן כמות בספר התרומה (פ"י ק"ג). והר"ן ז"ל בפרק הנזכר (י: ד"ה ומלן) כתב דעת המוספות וכתב שאחרים אומרים שזה קרוז לפסול הגט מפני שמצטל צורת האות:

כתבו עדים נחגרשה פלונית בגט כשר ואח"כ נתגלה שהיה בו טעות: גט שכתוב בו למנין אנו מונים בו ודילג השין וכתב ברביעי עשרים ימים לירח שבט ודילג ולא כתב בשבת וגם יום רביעי היה כ"א לשבט: [כב] אם לא האריך הואויין או שטעה במלאים וחסרים: שליח שהביא גט ולא היו הויין ארוכין:

א, ויב(א), ל, ב, מא, הגט כשר בכל כתב ובכל לשון (א) שיכתבנו ויהיה ענינו שמגרשה ופוטרה ממנו ומתירה לכל אדם. כגון הרי את מותרת לכל אדם.

76 כג אם רקס או ארג או עשה נמעשה מחט אותיות הגט לאו כתב הוא כן פירש הערוך (ערך אנדוכמרי) אהא דאמריין בפרק ג' דגיטין עלה כ' ל' למימרא

[דחקיקה] לאו כתיבה הוא ורמינהו עבד שינא ככתב שעל גבי טעלה ופנקס יאל לחירות אבל לא נכתב שעל גבי כפה ואנדוכמרי ומשמע התם דגט אשה וגט עבד הם שוים דהא מייתי האי צרימא דעבד לרמיא אוכתב ולא חקק השני גבי גט אשה. וכן כתב רבינו ירוחם במלך ג' (דנ"ד רד). אם רקמו ננגד הנקרא בלשון מו"ל אנדוכמרי אינו כתב. וגם העיטור במאמר ז' (פ"א טו). כתב צרימא אבל לא ככתב שעל גבי כפה ואנדוכמרי וקיבלנו בפירושה שכתב גט נכחול כפה ומחוקר תלישה ורבינו מנחם פירש כפה של זמר ארוגה ורקס באריגתה ואנדוכמרי הו"ן לזעזען אותם ומאירין בהם כדרכ שעותין במחללות כתב באותיות וכגון זה שכתב בקמה או נמעשה מחט אינו גט עכ"ל. מידהו רש"י פירש כפה כעין כובע של זמר ואנדוכמרי תכשיט ורוקמין עליו צורות נמתח כעין כמשאל"ר בלעז ואם רקמו עליהם אותיות הגט אינו כתב לפי שאינו כתוב וקצוע אלא מוטל על הגבד ושני ראשי תמוצין עכ"ל. ויש לדון בדבריו שאם הוא קצוע כגון שהוא ארוג או שהוא מרוקס כמו שרוקמין הנשים אללנו שהוא קצוע כתב מיקרי וכשר ול"ע לא:

קכו פרטי רחמי דינים המחודשים המבוארים בזה הסימן

[א] אם כותבים גט בכתב פרונינצאל או מידי"א ליטר"א: [ד.א.ה.] אם כותבים חמשה ועשרים או אם כותבים עשרים וחמשה: [ו] ביום ראשון של ראש חודש היאך כותבין: [ז] אם כתב אדר סתם ולא כתב ראשון ולא שני: [ח] אם כתב דתהוי את במקום דיתהויין: [ח.א.] תליית רגלי ההיין וקופיין אם מעכבין בגט: אם שתי תיבות נקראות כאחת: [י.א.] יש מקומות שנהגו לכתוב כדת משה וישראל והתימת העדים בשיטה אחת: אם כתוב בשיטה אחרונה ספר תירוכין ואגרת שבוקין: [טו.ב.ט.א.] אם היו בו אותיות יתרות בקצת תיבות: כשיש ספק באות כיצד מראין אותה לתינוק ולאיה תינוק מראין אותה: [כג] כתב בגט אייר ביו"ד אחד ונתנו: [ז.ב.כד] כסליו אם יש לכתבו חסד יו"ד: [כה] אם במקום בשנים עשר כתב ביי"ב: [כז] כתב למנין שאנו מנין באוקני"א ולא כתב כאן: שאנו מנין אם כתבו בוי"ו: כדלא אניסנא אם הוא בכי"ת או בכ"ף: חילוק מקומות בדקדוקי סופרים היאך כותבים: [ל] אם יכתוב העומד קודם וכל שום או אחריו: [לא] אם צריך לכתוב וכל שום בשם אביו: [לב] אם כתב כדלא אניסנא: [לג] אם כותבים ושבקיית קודם ופטריית או אחריו: ותרוכיית אם כותב וי"ו אחר הרי"ש: [לד] כיצד כותבין יתיכי ליכי: [לה] אם כותבין דהויית אנתתי או די הויית: [לו] אנתתי בלא יו"ד אחר האל"ף: אם כותבין שבקיית ופטריית ותרוכיית: [לז] כנפשכי אם כותבין יו"ד אחר השיין: [לח] להתנסבא אם כותבין יו"ד אחר הה"א: [טו.ג.] ואגש בלא יו"ד: [לט] בידיכי בגי יודיין: [מ] אם יש לכתוב מן שמי: נתן לה גט ואמר לה היום אי את אשתי ולמחר את אשתי: [מא] אם לא כתב הרי את מותרת לכל אדם: [מב] מותרת בוי"ו: [מג] אם כותבין די יהוי או דיהוי ואם כתב דהוי: [מד] מגאי אם כותבים יו"ד בין מ"ם לנויין: [מה] תרוכין ושבוקין ופטורין אם הם חסירי יו"ד ראשונה: [מו] אם כתב בגט ארוסה דהויית אנתתי או בגט אשה דהויית ארוסתי: [מז] שיין ועיין שלא היו היודיין נוגעין בהם וכן היוד"ש של האל"ף ושאוורי הצד"י: [מח.ב.] גט שכתוב בו רי"ש שבשם האשה הגג קצר מאד: [מט.ב.] אם חיסר הסופר ולא כתב להתנסבא: אם במקום וכדו כתב וכד: [נ] אין לכתוב בגט בכיטול מודעי:

א הגט כשר בכל כתב ובכל לשון שיכתבנו וכו'. משנה בהמגרש (פ"ו): גט שכתבו ענרית ועדיו יונית יונית ועדיו ענרית כשר

ש"ו (פ"ט) שחלילה לומר כן, ולהדיא כתב הרמב"ם (שם ה"י) דבכל כתב חייב, כמ"ש. ומשמע בגיטין [כ] שאם תוחב אותיות של כסף על גבי בגד, מקרי כתב, וא"כ אפשר דאסור לעשותו בשבת [מג"א ס]. אמנם באמת המעיין שם יראה דאדרבא; דמבואר משם דאינו כתבוי"ד. [והממליט השקל נחמק מאל ולא עלה בידו, ע"ש היטב]:

ו לר כתב רבינו הב"י בסעיף ו' חוט של תפירה שנפתח, אסור למתחו משום תופריזיה. ו ואותם שמהדקים הבגדים סביב זרועותיהם ע"י החוט שמתחין אותו ומתהדק, אסור למתחו, אלא א"כ יהיו הנקבים רחבים קצת, ומתוקנים בתפירה ובעיגול. עכ"ל. דאל"כ הוא כתופר. אבל כשמתוקנים, אפילו החוט (תחוט) [תחוב] במחט נקובה, מותר [שם סק"ג]. וזהו כשמהדקים בכל יום, אבל אם לפעמים מניחים כך כמה ימים, אסור להדקן בשבת [שם סק"ז]. דהוי קקשר של קיימא. ומחט שנתעקמה אפילו מעט, אסור לפושטה בשבת [שם סק"ח], דהוי ח מתקן מנא. ומוכין שנפלו מן הכסת, מותר

להחזירם. אבל אסור ליתנם בתחלה בכסת, דהשתא עביד ליה כלי, ועוד דחיישינן שמא יתפור [שם סק"ד]. וכל דיני תפירה וקשירה בארנו בסימן שי"ז, ע"ש. וגם דין דהמזנק נירוח שש"ע סעיף י"ד, נאלנו שם (פ"ט):

לה כתב רבינו הב"י בסעיף י"א אע"פ יא שנותנים שומשמיין ואגוזים לדבש, לא יחבצם בידו. והנותן זרע פשתן או יב שומשמיין וכיוצא בהם במים, חייב משום לש, מפני שמתערבים ונתלים זה בזה. עכ"ל. והדין הראשון בארנו בסימן שי"ט סעיף ל"ט, והדין השני בארנו בסימן של"ו סעיף כ"ח, ע"ש. עוד יג כתב בסעיף י"ג אין שוברין את החרס, ואין קורעין הנייר, מפני שהוא כמתקן כלי. עכ"ל. וזהו מהרמב"ם פכ"ג דין ו', ע"ש. ותמהיני איזה ענין הוא לשבת, דזהו משנה בביצה [לג]: אין שוברין וכו', ופירש רש"י (ד"ה אן) כשצולין דגים וכו', וכן כתב הרמב"ם בפ"ד מיו"ט דין ח' אין שוברין את החרס ואין חותכין את הנייר לצלות עליהן, ע"ש, ואיזה ענין הוא לשבת, ובשבת כל שבירה וכל חיתוך אסור, וצ"ע:

ב ביו"ד סימן רל"ד בשבת, לא כדרך שאומר בחול, אל טלי שתי, וחושב ההו התרת חכם בהכרח צ"י הוי התרה. וכתב אחד עשינו מעשה והתירונו ב רנה (פ"ט). ודע דלפעמ לחכם אף שלא לצורך נדרי אשתו, וקיי"ל די כמ"ש שם, ויש טוב שמיעה, ע"ש, א"כ ממ לא יוכל להפר, וא"כ די שם

ג ודבר פשוט דאם מנדרי אשתו, וכשישמע מתר יפר לה הנדר נוגע לצרכי שבו וכבר שמע אביה את נו

א א כתב הרמב"ם בפרק שהן אסורין עליהן בין השמשות, א שהן אסורין, ולא בכין שם דבר מצוה, או דו השמשות לעלות באילן להביא לולב או שופר, מוציא מן הכרמלית עי

יפום בערב שבת. וכן בכין לעשות מערב שבת, צריך יצטרך להחיר לו בשבת. ו בכל גזוני, ואף שלא היה (פ"ו): אך באמת הלא יכו דשואלין לו אלו היה יודע שבועתו, האם היה מקבל בנדר ושבועה, וכשמישכ לאו כתב טעם אחר, דלפי שאין ואם לא יתירוהו לו לא יתאו לו היחר לעולם, וז

שמא דיני היתר נדרים בשבת וכו' ד' סעיפים:

א א תנן בשלהי שבת (קט) מפירין נדרים בשבת, ונשאלים לנדרים שהן לצורך השבת. כלומר דמן הדין היה לאסור התרת נדרים בשבת, שהרי אין זה מחפצי שמים, ואסור מטעם 'ממצא חפצך'. אך בהפרת בעל לאשתו, או אב לבתו, שאם לא יפר ביום שמעו, הנדר קיים ולא יוכל להפר עוד, התיירו להפר כל נדר בשבת. אבל התרת חכם אין נשאלין אלא כשהנדר נוגע לצורך שבת, כגון שנדר שלא יאכל בשר ושלא ישתה יין, וכ"ש אם נדר שלא

פסקי משנה ברורה
לגמרי, אין חל הנדר כלל, דנדר שוא הוא. [פ] במשנ"ב (ס): ה"ה אם נדר שלא לישן בשבת, ג"כ הכי דמתירין לו, דזהו ג"כ מתענוגי שבת הוא אם רגיל בכך. ובשעה"צ (פ"ד): ומסתברא דה"ה שאר דברים שדרך לענוג בהם השבת וכו', ועיין בפמ"ג דמסתפק אם נדר מאכילת איזה מין פירות או משקה. [ג] בביה"ל (ד"ה ג"ט): ומסתברא דלכתחלה

הנהצורה פני עצמה |
514 וכו'

נזר) ליישב דבריו מטענת הטו"ז משום דלא אמרינן דחסרון קריבה לא מיקרי חסרון רק בכותב אותיות שלימות, ורק מצד דליכא חיוב חטאת רק על שתי אותיות הסמוכין אהדדי בזה אמרינן דחסרון קריבה לא מיקרי חסרון וכאילו הן קרובים, משא"כ לגבי הכותב אותיות מקוטעות שעל ידי קריבה יכולין לעשות מינייהו צורת אות בזה לא אמרינן שיתחייב מצד דחסרון קריבה לא הוי חסרון ויהא נחשב כאילו כתב אות שלם (כמובא בדברינו לעיל בסי' צ"ט), מעתה לגידונינו מאחר שהוא הותך רק בין האותיות (אבל לא לתוך האותיות עצמן) ואחר החיתוך עדיין יש אפשרות לחזור ולקרב האותיות אהדדי ככה"ג י"ל דכו"ע מודי (להטו"ז) דחסרון קריבה לא מיקרי חסרון, וממילא דלא חשיב מוחק.

מיהו יש לחלק דלא קאמר הטו"ז רק כנידון פתיחת ספרים שכתובות אותיות על חודי הדפין שגם קודם הפתיחה לא היו האותיות חתיכה אחת מחוברת, רק ע"י קירוב הדפין אהדדי ניכרין האותיות, ככה"ג הוא דאמרינן דמה שמרחיק הדפין מהדדי ועי"כ מתבטל צורת האות דזה לא מיקרי מוחק כיון ששוב יכול לקרבן אהדדי ולהחזירן כמצבן הראשון ממש, לא ככה"ג כחותך בין האותיות שאף שיכול לחזור ולקרבן אהדדי אבל אף אם יקרבן אהדדי שוב לא יחזור מצב האות כמצבו הראשון (שמקודם היתה חתיכה אחת ממש ועכשיו הן שתי חתיכות אלא שנתקרבו האותיות אהדדי בזה י"ל דאף הטו"ז יודה לאיסור, וכדמשמע מלשון הטו"ז שהבאנו בסימן הקודם, וכעיי"ז כתבנו לחלק בסי' הקודם לענין קריעת אותיות עצמן.

ובעייני בספרי זמנינו ראיתי בסי' שש"כ (ט-יב, הערה מח) שמביא משם הגרשו"א להיתר בנידון שאלתינו, ואילו בסי' פסקי הלכות שבת (ח"א ע' ל"ב) אוסר, וכן נדפס בספר הלכות (הוצאת "בית רחל") על פי הוראת הגר"א

לייטנער שליט"א שמוזנות שיש עליו אותיות יחתכו מקודם כל השכבה העליונה עם האותיות.

ולמעשה המיקל יש לו סכרא על מה לסמוך, אבל לכתחילה ישתדל לפתוח מער"ש כל אלו החכילות או בקבוקים שיש על עטיפתם אותיות שהוא יודע שיצטרך להם בשבת.

*

סימן ק"ו

7 שאלה - האם מותר "לחבר" אותיות גמורות ושלימות על גבי טבלא או על גבי בגד (האם חשיב ככותב).

תשובה - אסור (מדרבנן), כי המג"א (על פי גמ' במס' גיטין) "שאפשר" שאסור לחבר אותיות של כסף לבגד (וכיו"ב) דמיקרי כתב (כמו מי שריקם אותיות של גט על גבי בגד) עיי"ב, משמע דלצד האיסור חשיב כתב ממש וחייב עלה, והנה מה דמספק"ל למג"א (שכי' בלשון אפשר) פשיטא לי' בשו"ע הרב (סעיף ט'), שסתם וכ' "דחשיב כתב" דאסור בשבת (וצ"ל דאסור לאו דוקא, דה"ה דחייב עלה), וכן מוכח מקיצור של"ה דיש חיוב חטאת בדבר, ומה שכי' המג"א בלשון "אפשר" ע' בנשמ"א משום דיתכן לחלק די"ל דאף להמכשירים גט שריקם האותיות על גבי בגד (וממילא דה"ה דמיקרי כתב לענין שבת וחייב עלה) הוא רק ברוקם שעשה מעשה בגוף האותיות, משא"כ באותיות שלימות של כסף שהאותיות כבר נגמרו והוא רק מחברן להבגד י"ל דלכו"ע לא חשיב כתיבה, כיון שלא היה מחוסרין אלא קריבה בעלמא, ועוד דכיון דגם מקודם שרקמן על הבגד היו נהגין זה עם זה חשיב לענין שבת ככתוב ועומד, ובפרט להחולקים על רש"י (באה"ע סי' קכ"ה) ופוסלים רקימה בגט דלא מיקרי כתיבה עיי"ש, מיהו למעשה כאמור מחמיר המג"א, וכ"כ בחיי"א (כפנים בכלל ל"ז) שאסור

לחבר אותיות שלימות לכדמיהת יש להתיר לחבו דרך ב' נקבים, דלא ד מתקיים כל זמן שלא ק עלה), וגם זה יעשה (בשמאלו פטור) יעו"ש (ו בדברינו בסי' פ"ה, ואף' בזה דבמחיקה לא מיו נראה דהכא יודי דכמוב שמאל), ויש לחלק, ובני עיקר ד' המג"א דאדרנ משמע דלא מיקרי כת האותיות תחובות רק מ כתב, ובין כשנמי תחו המג"א ודוחק, ובמחצ חוס"ש הנ"ל לא נח" סכרא לחלק בכך, ונדה דלמעשה הלא הו

ולכאורה יש להו (שאוטר

בגד) מהפוסקים הסו מיקרי חסרון (ועל כן ו אותיות על חודי דפי בדברינו לעיל בסי' צ' ומתחלה חשבתי שאו במה שכי' בלשון "אפ לשיטתיה שבאמת ש להחמיר (כמובא בו להחמיר גם בזה, אנ שיטת שו"ע הרב, שהמנהג להקל (מטי בעלמא) ואילו הכא ס בתרי אנפי חדא דהא קירוב האותיות, אלא גבי הבגד, פי' שחט הבגד, שו"ר כזה בו

ע"ג נשמת שג

כ"כ ק
(חלק ב')

פרג"ל ל' יטו"ל ז"ק באר"ז ז"ל

ד אותיות האותיות. זה לסמוך, לפתוח שיש על עם כשבת.

אותיות י טבלא (ותב).

ג"א (על שאפשר (וכיו"ב) ל גט על שיש כתב נ"א (שכי זע"פ ט'), ות (וצ"ל) כן מוכח ומה שכי ים דיתכן האותיות זב לענין ז מעשה של כסף זבגד י"ל מחוסרין מקודם יב לענין גל רש"י גט דלא מחמיר שאסור

לחבר אותיות שלימות לפרוכת, נאלא שכ' בחי"א דמיהת יש להחיר לחבר אותיות לפרוכת במחט דרך ב' נקבים, דלא חשיב חיבור כיון שאינו מתקיים כל זמן שלא קשר (ובתופר כה"ג פטור עלה), וגם זה יעשה ביד שמאלו (דהכותב בשמאלו פטור) יעו"ש (והוא עפי"ד הא"ר המובא בדברינו בסי' פ"ה, ואף שכתבנו שיש חולקין עליו בזה דבמחיקה לא מיחשב שינוי ביד שמאלו, נראה דהכא יודי דכמוכן קשה מאוד "לחבר" ביד שמאל), ויש לחלק, ובס' תוספת שבת נתקשה על עיקר ד' המג"א דאדרבה מד' הגמ' בגיטין שם משמע דלא מיקרי כתב, ונדחק לחלק בין אם האותיות תחובות רק משני הצדדים דאז לא מיקרי כתב, ובין כשנמי תחוב באמצע דבכה"ג אוסר המג"א ודוחק, ובמחצהש"ק לאחר שמביא ד' תוס"ש הנ"ל לא ניח"ל בהכרעת התוס"ש דאין סברא לחלק בכך, ונדחק ליישב דברי המג"א, וכ' דלמעשה הלא המג"א מספק"ל בדבר.

ע ולכאורה יש להעיר ולהקשות על המג"א (שאוסר לחבר אותיות של כסף על בגד) מהפוסקים הסוברים דחסרון קריבה לא מיקרי חסרון (ועל כן מותר לפתוח ספר הכתובים אותיות על חודי דפיה, ואח"כ לסגורו) כמובא בדברינו לעיל בסי' צ"ט א"כ למה אוסר בכה"ג, ומתחלה חשבתי שאולי באמת זה כוונת המג"א כמה שכ' בלשון "אפשר", והיינו משום דהמג"א לשיטתיה שבאמת שם ג"כ בפתיחת ספר נוטה להחמיר (כמובא בדברינו שם) על כן נוטה להחמיר גם בזה, אבל אכתי לא עלתה ארוכה שיטת שו"ע הרב, דבנוגע פתיחת ספר סיים שהמנהג להקל (מטעם דהוי רק חסרון קריבה בעלמא) ואילו הכא סתם לאיסור כנ"ל, ויש ליישב בתרי אנפי חדא דהא דאסור הכא אינו מצד עצם קירוב האותיות, אלא מצד התחדשות האותיות על גבי הבגד, פ"י שחשיב ככתיבה חדשה על גבי הבגד, שו"ר כזה בשו"ת חלקת יעקב (ח"ג סי'

ק"נ) בתוספות ביאור דכמו שאם חקק בטבלא אותיות (בחק תוכות) ועי"כ נעשו אותיות (כולטות) חייב עלה, כמו כן נמי אם ידבק אותיות בולטות על גבי הטבלא חייב, וכמו כן נמי כשרקם אותיות שלימות על גבי הבגד חייב.

אז כלך בדרך זה דשם לא עשה פעולה לחבר האותיות אהדדי (שהרי ממילא הניירות מחוברין אהדדי ע"י הכריכה) והוא רק מרחקן ומקרבם זה לא חשיב מעשה כתיבה, משא"כ בנידון המג"א הכא שע"י אמצעות הבגד נתחברו האותיות אהדדי זה כבר מעשה גמורה של חידוש פני הכתב.

ז ובס' כלכלת השבת (לבעל תפא"י) סתם לאיסור, אלא שכתב דאינו אלא מדרבנן, דבאמת אפילו אם "רקם" אותיות בבגד אינו חייב, כל שכן בזה שחיבר אותיות שלימות להבגד, [ואע"ג דבעלמא דינו ככתב מ"מ לענין שבת "פטור" דהאות עשוי ועומד הוא], וכ"כ במג"א דעל קריבת האותיות (לבגד) אין בו חיוב, וכן נראה לדייק מלשון המ"ב (סקכ"ב אות ח') שהעתיק ד' המג"א הנ"ל והוסיף דהוא "כעין" כותב (וכן אסור להסיר ממנו דהוי כעין מוחק), יוצא דמפרש כן אף בשיטת המג"א, וכן מצד התולד"ש דלכו"ע אין בו חיוב, וכן ראיתי כעת בשו"ת אג"מ (או"ח סי' קל"ה) מאחר שלא עשה מעשה בהאותיות גופיה.

ח ובערוה"ש חולק לגמרי על המג"א דלחבר אותיות שלימות לא חשיב כתב, ומשמע דמתיר לכתחלה, מיהו למעשה אין להקל כנגד המג"א ושאר הפוסקים שעמו, וכן שאר אחרונים אף שמפלפלים בדברי המג"א לא מלאם לבם להקל למעשה, אבל מ"מ יש לנקוט כהפוסקים שסכירא להו שאינו אלא מדרבנן (וממילא דמותר ע"י נכדי לצורך מצוה, או אף ע"י ישראל בכיהשמ"ש), ועיין עוד בסימן שלאחר זה.

סימן ק"ז

76 שאלה - האם מותר "לקרב" אותיות (שלימות) אהרדי "זה אצל זה" כדי לעשות ממנו תיבה שלימה. והאם מותר לשחוק במשחק הנקרא סקרעבע"ל (בלע"ז).

תשובה - מותר, להנ"ל בסימנים הקודמין (בנוגע פתיחת וסגירת ספר) י"ל דבזה לכו"ע מותר, דבאותיות שלימות לכו"ע אמרינן דכשאנו מחוסר רק קריבה בעלמא אזי מחשבינן ל"י כאילו נתקרו בכר (ואף באופן שמכוון לשם כתיבה כבנידונינו שפיר דמי) ואף להמג"א שאסור לחבר אותיות לבגד היינו "לחבר" דייקא לא בקירוב גרידא, ועוד דעיין בדברינו בסי' הקודם שיש אחרונים המפקקים על עיקר דברי המג"א שאסור לחבר אותיות של כסף לבגד, כיון שכל האותיות כבר הן בשלימות והוא רק מקרבן אהרדי, וע' נמי בסי' מו"ק (סי' תקמ"ה) דהמסדר אותיות לדפוס בשבת ליכא חיוב [בתנאי שלא יקשרם אהרדי (דאז אסור משום בונה)].

וכן יוצא להיתר מהמובא בדברינו למעלה משם סי' חיי"א להתיר לחבר אותיות לבגד ע"י מחט כל זמן שלא קשר (דלא חשיב חיבור כיון שאינו מתקיים) הרי דעל עצם קריבת האותיות אהרדי אין איסור.

ועוד דמבואר בסי' קצות השלחן דאף להמג"א (שאסור לחבר אותיות לבגד דמיקרי כתב) מ"מ היכא דאינו מחבר האותיות להבגד רק תוחב האותיות בתוך מסגרת שיש לו זר מלמעלה ומלמטה זה לכו"ע מותר דהוי קריבה והנחה בעלמא ולא בכלל כתיבה עיי"ש, ולפי"ד מותר בנידון שאלתינו.

וראיתי בסי' שלמי יהודה (פ"ה) שמביא מחלוקת חכמי זמנינו בזה שמשור"ת אגר"מ (או"ח סי' קל"ה) מביא להיתר (מאחר שאינו מחובר ולא נעשו באופן שלא יזווג ממקומן), ומשם חכ"א מביא שאוסר, וכעת יצא לאור שור"ת אגר"מ או"ח חלק ה' וראיתי שם (בסי' כ"ב אות י"ד) שכי' בפשטות דאסור לשחוק משחק הסקרעבע"ל (ועל כן הן מוקצין בשבת, אם לא כשהילדים משתמשין בו, או שמתמשין בו כדי ללמוד צורת האותיות) יעו"ש, ולא כי' שום טעם לדבריו, ולענ"ד להקל כנ"ל, וכ"כ להתיר בסי' שש"כ (טז-כג), כיון שאינו יכול להתקיים ואינו קובע אותם במסגרת ואינן מתחברים ומתהדקים זה בזה, וכ"כ בשור"ת חלקת יעקב (ת"ג סי' ק"נ) דאף המג"א מודה דקירוב אותיות שלימות מותר.

מיהו לפני איזה שנים נדפס שור"ת יפה נוף (בן דורו של הרמ"א ז"ל) וראיתי שם (בסי' ס"ו) שדן בטעם של כסף לס"ת, ויש לו ב' או ג' (זוגות של) א"ב עשויים כל אות חתיכה אחת ובכל שבת מכניס אותיות של שם הסדרה שקוראין באותו שבת, ועשוי בעניין שיכול להכניס ולהוציא אותיות כמו שירצה, והעלה לאסור קירוב אותיות בשבת, שיש לומר דלהתחייב לא בעי מעשה, ויכול להיות דאקריבה נמי מיחייב, דמלאכת מחשבת אסרה תורה בשבת, עוד דן שם לחייב על כך משום מכה בפטיש דהא גמר ותיקון התיבה בשבת עיי"ב, אבל ממשמעות הפוסקים הנ"ל בדברינו בסימנים הקודמים לא נראה כן, ויתכן לומר שגם הוא מיירי באופן שלאחר שהיו משימים האותיות לתוך מסגרת, ולאחר שקירב האותיות המסויימים היו האותיות נסגרין בתוך המסגרת, ויש להוכיח כן קצת מלשונו בסוה"ס"י שם שכי' וכל שכן כשמוציא האותיות "מחיבורן" דחייב משום מוחק דהוי

מוחק על מנת לכתוב חיבור יש לפרש נמי להוכיח נמי כן ממד מכה בפטיש) ומדכ שאם "תקע" חייב ד אם החזיר (ותקע) ח

סי

שאלה - בהנ"ל העשוי

אותיות שבורו שכשמקרבין החר מזה אות (אות)

תשובה - יש ג במחלוי

בסי' צ"ט בנידון פת על חודי הדפים, די מחוסרין רק קריבה שכתב אות א' בציני כמו כן מהני סברא מקרב החתיכות אה להאוסרים שם ולא חסרון, והטעם באו מיקרי חסרון לא אמ באותיות חתוכות, ונ מתחלק ומתפרד, מנ כבר כתבנו שם ב שלמעשה יש לחוש (ושם יש מתירים מט הכא שהוא רק לכ חמיר דשם יש בה משום דמאחר דהסו וסוגר דלתות הכית וזה לא שייך בנידוני טעם העל"ש שדמ

פ"ה) שמביא
 ינו בזה שמשו"ת
 א להיתר (מאחר
 ופן שלא יזווג
 :אוסר, וכעת יצא
 ה' וראיתי שם
 ית דאסור לשחוק
 וקצין בשבת, אם
 ו שמשמשין בו
 יש, ולא כ' שום
 "ל, וכ"כ להתיר
 ו יכול להתקיים
 ואינן מתחברים
 "ת חלקת יעקב
 ו דקירוב אותיות

זו"ת יפה נוף (בן
 'ראיתי שם (בסי'
 ויש לו ב' או ג'
 ות חתיכה אחת
 ול שם הסדרה
 בעניין שיכול
 שירצה, והעלה
 ; שיש לומר
 להיות דאקריבה
 דה תורה בשבת,
 יכה בפטיש דהא
 אבל ממשמעות
 ם הקודמים לא
 'א מיירי באופן
 ו לתוך מסגרת,
 ים היו האותיות
 זוכיה כן קצת
 שכן כשמוציא
 וום מוחק דהוי

מוחק על מנת לכתוב וכו' (מיהו יש לדחות דלשון
 חיבור יש לפרש נמי שנתחברו אהדדי, אבל יש
 להוכיח נמי כן ממה שכי' עוד שם לחייב משום
 מכה (כפטיש) ומדמהו נמי למטה של טרסיים
 שאם "תקע" חייב חטאת, וכן מגורה של חוליות
 אם החזיר (ותקע) חייב משום תיקון מנא, וצ"ע. L

★

סימן ק"ח

76 שאלה - בהנ"ל מה הדין במין שחוק
 העשוי מחתיכות חתיכות של
 אותיות שבורות (פאזע"ל בלע"ז)
 שכשמקרבין החתיכות זה אצל זה נעשה
 מזה אות (אותיות) או תמונה שלימה.

תשובה - יש לחוש להחמיר, נראה דתלוי
 במחלוקת הפוסקים המובא בדברינו
 בסי' צ"ט בנידון פתיחת ספרים שכתובים אותיות
 על חודי הדפים, דלהטו"ז שמתיר משום דאינן
 מחוסרין רק קריבה בעלמא (וכמו לענין חיוב מי
 שכתב אות א' בציפורי ואת א' בטבר' דחייב,
 כמו כן מהני סברא זו לפטור) ה"ה בזה שרק
 מקרב החתיכות אהדדי דלא חשיב כתיבה, אבל
 להאוסרים שם ולא ס"ל דחסרון קריבה לא מיקרי
 חסרון, והטעם באחרונים דחסרון קריבה דלא
 מיקרי חסרון לא אמרינן רק באותיות שלימות לא
 באותיות חתוכות, וכשפותח הספר כל אות ואת
 מתחלק ומתפרד, ממילא גם כה"ג אסור, ולהלכה
 כבר כתבנו שם בסי' צ"ט שהאחרונים כתבו
 שלמעשה יש לחוש להחמיר לשיטות האוסרים
 (ושם יש מתירים משום ביטול תורה, וזה לא שייך
 הכא שהוא רק למשחק (הילדים)), והכא עוד
 חמיר דשם יש בהפוסקים עוד צדדי היתר א'
 משום דמאחר דהספר מכורך על כן הוי כפותח
 וסוגר דלתות הבית שאין בו משום כונה וסותר,
 וזה לא שייך בנידונינו שהן חתיכות נפרדות (אבל
 טעם העלי"ש שדמי לכוס של פרקים שמוחר

להתזירו שייך גם בזה), ב' דמה שנעשה ע"י
 פתיחת וסגירת הספר הוי דשא"מ ופסק"ר דלא
 ניח"ל (איכפ"ל), ואילו הכא מכוון לכתיבה, וכבר
 הבאנו שאין ללמוד ממקום למקום אא"כ יש גם
 שם כל צדדי ההיתר שצירף המיקל, והגרש"ש
 שטיינבערגער שליט"א העיר עוד די"ל דאף
 הטו"ז לא התיר אלא משום דממילא אינו אלא
 איסור דרבנן מחמת דהוי פסק"ר דלא ניח"ל (כמו
 שהקדים לתמוה על הרש"ל מהאי טעמא),
 ומבואר בתשו' חכם צבי דכשפוסק כותב כמה
 צירופי טעמים להתירא אין ללמוד מדבריו להקל
 בעלמא אא"כ יש שם ג"כ כל הני צירופי דהתירא
 [מיהו יש לומר דהטו"ז לא הזכיר סברא זו לומר
 שהוא א' מצדדי ההיתר, רק כתבו לתמוה על
 הרש"ל לשיטתו), ובסי' שש"כ (טז-כג) כ' להתיר
 גם בכה"ג, וטעמו לא ידענא, וידידי הגרשד"ב
 שליט"א העיר שיי"ל דכאן מותר לכו"ע שיש
 סברא לומר דכו"ע מודה דקריבה שאינו מתקיים
 (שבדחיפה כל דהו מתפרקת) דמותו, ומה שיש
 אוסרים פתיחת ספר שאני התם שהוא דבר
 המתקיים ע"י כריכת הספר, אבל קשה להקל
 לכתחלה מאחר שאם לא יגעו בו לא תתפרק.

ובמין שחוק (הפאזע"ל) שהחתיכות נתחבין
 זה לתוך זה והתמונה או האותיות
 מהודקין בזה חמיר יותר ויש לאסור מדינא
 ויתבאר אי"ה להלן בסי' ק"י. L

★

סימן ק"ט

77 שאלה - מהו לקרב אותיות (שלימות)
 אהדדי ואח"כ לחברן זה לזה.

תשובה - יש לאסור, לכאורה דבר זה תלוי
 בשני הדרכים המובא בדברינו לעיל
 בסי' ק"ו בביאור דברי המג"א שאוסר לרקום
 אותיות של כסף על גבי בגד, דלדרך הא'

שהאיסור משום שמחדש אותיות (חדשות) בהבגד, זה לא שייך בנידון שאלתינו שרק מחבר האותיות עצמן זה לזה (לא על רקע אחר), אבל לדרך השני שהאיסור משום "שמחבר" האותיות אהרדי ע"י אמצעות הבגד, א"כ גם הכא יש לאסור, וכן יש ללמוד לאיסור ממה שכ' היעב"ץ במור וקציעה הסדור אותיות של דפוס ופרוק חיבורם חייב עלה משום כותב ומוחק וסותר (גם משום לתא דמעמר למאן דאית ליה עימוד אף שלא בגידו"ק) עיי"ש, ומה שכ' היעב"ץ במור"ק הל' זוה"מ (סי' תקמ"ה) דהמסדר אותיות לרפוס בשבת ליכא חיוב (וגם משום עימוד ליכא לכו"ע דעימוד של קיימא בעינן) עיי"ב, נראה דמיירי שלא קשרם ולא חיברם אהרדי (וזה כוונתו במה שכ' שאינו עימוד של קיימא פי' דבקל מתפרק), אבל צע"ק שאח"כ כ' שם דלהפריד האותיות מחבור סדורם אחר ההדפסה (להחזירם אל מקומם בתיבות המסדרים) יש בזה משום סתירת בנין (אם מנתק קשורם) ומשום בורר יעו"ש, וצ"ע למה לא כ' דיש בזה גם משום מוחק (ואף שאינו על מנת לכתוב במקומו, הא גם משום סותר אינו חייב א"כ הוא על מנת לבנות במקומו). וע"ע בדברינו בסימן שלאחר זה.

★

סימן ק"י

76 שאלה - האם מותר לשחוק בפאזע"ל "המתהדק" (משחק שעשוי מקטעים של עץ או קרטון שע"י שמצרפין ומהדקין החלקים כל א' במקום הראוי לו נשלם צורה או צורות אותיות).

תשובה - אם התתיכות נאחזין זה בזה יש לאסור (ובפרט אם עוד יש להפאזע"ל מסגרת), לכאורה יש לומר דתלוי במחלוקת הפוסקים בנידון פתיחת ספרים שכתובים אותיות על חודי הדפין, דלהאוסרים גם

כה"ג אסור, אמנם להטו"ז שמתיר משום דאינן מחוסרין רק קריבא בעלמא הוא הדין בזה [ולפי מה שהסביר האבני נור ושאר אחרונים דהאוסרים ס"ל דלא דמי למי שכתב אות א' בציפורי ואות א' בטברי' דחייב משום דחסרון קריבה לא אמרינן רק באותיות שלימות לא באותיות חתוכות, א"כ הכי נמי בפאזע"ל כל הצורה הוא מחותך ודמי לאותיות חתוכות].

מיהו יש לחלק דאף להמתירים שם שאני התם שע"י פתיחת הספר אינו סותר אותיות מחוברות רק מפריד חודי הדפין המקורבין זה לזה, על כן שפיר ס"ל להטו"ז דחסרון קריבה לא מיקרי חסרון, ומה"ט נמי אח"כ כששוב סוגר הספר לא חשיב לכתובה, משא"כ בכה"ג שעשוי באופן שהחתיכות נתחבות זה בזה ואי אפשר לחברן אהרדי בקירוב בעלמא רק כשיכניס קצה הא' בתוך החור של חתיכה השני, וכשרוצה להפרידן זה מזה אי אפשר ע"י ריחוק גרידא רק כשיגביה החתיכה ויוציאנה מהשני, בכה"ג י"ל דגם הטו"ז מודה דלא אמרינן דחסרון קריבה לא מיקרי חסרון, וממילא יש לאסור בין אם הפאזע"ל עשויה מאותיות, ובין אם היא עשויה מתמונה (שהרי הצר צורה חייב משום כותב).

ובפרט באותן מיני פאזע"ל שעוד יש להם מסגרת סביב סביב ומכניסין החתיכות לתוך המסגרת (וכשכל החתיכות מסודרים על מקומן אז נגמר התמונה עם האותיות בשלימותן) שיש לאסור בכה"ג, מכל שכן מהמג"א הנ"ל (בדברינו בסי' ק"ו) שאוסר לחבר אותיות שלימות לבגד (והסבירו האחרונים טעמו שהאיסור מחמת שחידש אותיות על הבגד נמצא שכתב אותיות על הבגד (כל שכן בזה שהן אותיות מקוטעות), ולא נראה לחלק דשאני התם שהוא חיבור חזק משא"כ בזה שבקל מתפרדות ומתבטלת הצורה, וכ"כ בסי' הטיפול בתינוק בשבת ויו"ט (פט"ז) שאסור אם האותיות מתחברות א' לחברתה

בנתינתה לרקע של השבתי שיש לחלק מחבר האותיות לה האיסור מפני שחיי משא"כ כאן אין זה להרקע אלא עומד החי"א (כלל ל"ז) ו אותיות לפרוכת במ חתיבה בעלמא) די מתקיים כל זמן שג עלה, וכל שכן בזו התם שהן אותיות דבר אחר) משא"כ קטועות וע"י שמ התמונה, ועבשות דקירוב אותיות שלי ו"אין לדמות דבר בתשו' (סי' ספר שכתוב אותיות הואיל שהספר עונ מחיקה וכתיבה בכ ולחלון הכית דמ כפתיחתו וסגירתו נ נימא בנידונינו שדר תמיד, דלא דמי חד הוא בפתיחתו וסגין קובע כאן דלת או ו קבוע), משא"כ זה הפאזע"ל אהרדי מ זמן, ועוד דהרמ"א מטעם זה גרידא רק בדברינו לעיל בסי' מכורך שעשוי להפו הנפתח ונסגר תדי משום בנין וסתירה)

בנתינתה לרקע של בד או של נייר, מיהו כעת חשבתי שיש לחלק מנידון המג"א, דשם הוא מחבר האותיות להבגד [ובפרט אם נאמר דשם האיסור מפני שחידש אותיות על גבי הבגד]. משא"כ כאן אין האותיות (או הצורה) מתחברים להרקע אלא עומדת בתוכה, ועוד לפי מה שכיחתי"א (כלל ל"ז) דאף להמג"א יש להתיר לחבר אותיות לפרוכת במחט דרך ב' נקבים (פי' דרך תחיבה בעלמא) דלא חשיב חיבור כיון שאינו מתקיים כל זמן שלא קשר (ובתופר כה"ג פטור עלה), וכל שכן בזה, מיהו אכתי יש לחלק בין התם שהן אותיות שלימות (אלא שמחברם על דבר אחר) משא"כ הכא שהן חתיכות (אותיות) קטועות וע"י שמחברן נעשו האותיות (או התמונה), ועבשו"ת חלקת יעקב (ח"ג סי' ק"ג) דקירוב אותיות שלימות כשקובען במסגרת אסור.

ואין לדמות דבר זה למה שכי' בתשו' הרמ"א בתשו' (סי' קי"ט) להתיר לפתוח ולנעול ספר שכתוב אותיות על חודי הדפיין, וא' מטעמיו הואיל שהספר עומד לפתוח ולנעול אין דרך מחיקה וכתיבה בכך עיי"ש (פי' שדומה לדלת ולחלון הבית דמאחר שעומדין לכך ליכא בפתיחתו וסגירתו משום בונה וסותר), והכי נמי נימא בנידונינו שדרך משחק זאת לחברו ולפרקו תמיד, דלא דמי חדא דהתם עיקר שימוש הספר הוא בפתיחתו וסגירתו תמיד (דבלא"ה לא היה קובע כאן דלת או חלון אלא היה בונה כאן דבר קבוע), משא"כ זה לפעמים לאחר שמחברים הפאזע"ל אהדדי משאירים אותו ככה על משך זמן, ועוד דהרמ"א שם לא סמך עצמו להקל מטעם זה גרידא רק בצירוף עוד טעמים כמובא בדברינו לעיל בסי' צ"ט, ולהטעם משום שספר מכורך שעשוי להפתח ולהסגר תמיד דינו כדלת הנפתח ונסגר תדיר (שאינן בפתיחתו וסגירתו משום בנין וסתירה) זה לא שייך כאן, דלא דמי

לדלת הקבוע על צירים וכן ספר מכורך שמקום הכריכה נראה כצירים, משא"כ בנידון שאלתינו.

ואף שבדרך כלל תמונות אלו לא נעשו לקיימא, מ"מ הלא איסור דרכנן יש אף כשלא נעשה לקיימא, ועוד שבכה"ג תמיר מנידון הטו"ז ששם הקיל משום שאינו מתכוון למחיקה וכתיבה, ואילו הכא הרי מכוון לכך.

וכן ראיתי בס' קיצור הל' שבת (לז-כב) שאוסר לשחוק בזה בשבת מאחר שהחלקים מתחברים, וכמה פעמים משאירים הצורה לכמה ימים, נולא דמי להמסדר אותיות דאין הוא כותב בעצם], וכ"כ לאיסור בס' שלמי יהודה (פ"ה) ובשו"ת מחזה אליהו (סי' ס"ט), וע' בס' שש"כ (פרק ט"ז סכ"ג) ובשו"ת אג"מ (ח"א סי' קל"ה).

ובעיוני בספרי חכמי זמנינו ראיתי בס' פסקי הל' שבת (ח"ב ע' ס') שמביא משם בעל באר משה ז"ל להקל לקטנים אף שעיי"כ עושין צורות ואותיות שלימות (אף בחינוק שהגיע לחינוך, אבל לא בחינוק שהגיע לגיל בר מצוה), ולא נראה, שו"ר בשו"ת באר משה (ח"ו סי' כ"ו) שמיקל אף כשמתחברים האותיות חיבור קלוש (לא חיבור גמור) דאף להחולקים על הטו"ז שאני הכא שידוע וניכר לכל שהוא לשחוק בעלמא ובנגיעה קלה מתפרק, ועומד לכך לפרקן ולסתורן תדיר עיי"ש, ואינו מוכרח. L

סימן קי"א

שאלה - טבלא שעשויה שיתחבו לתוכה אותיות (שלימות) עד שנעשה תיבות הראויין לקריאה (ביל-באר"ד בלע"ז, ומשתמשין בזה לפרסם מודעות שונות) האם מותר להשתמש עמה בשבת.

אינן
לפי
זרים
אות
דינן
א"כ
דמי

התם
זיות
זה
לא
זוגר
נשוי
זשר
קצה
דצה
רק
י"ל
לא
ע"ל
זונה

להם
יכות
על
זותן
זנ"ל
ימות
חמת
ז על
ולא
חזק
זורה,
ט"ז
זרתה